

TÜRKAKDENİZ

ANTALYA (HALKEVİ) DERGİSİ
İki Ayda Bir Çıkar

M A R T - 1938

Sayı : 7

Cilt : 2

İki ayda bir :

Antalya Buğdayları

M. Ş. EKİM
Ziraat Müdürü V.

Yeşil Yurdumuzun merkez köyle-
ri ile bütün İlçelerinde buğday zira-
atı hayli inkişaf ederek lâyük olduğu
mevkii kazanmış
tır .

Satıl mesahası
İsviçre kadar ge-
niş olan bu verim-
li yurt, en kurak
senelerde bile ken-
di mahsulü ile ,
sekenesinin zahire
ihtiyacını tatmin
edegelmiş ve hiç
bir zaman hariçten,
hatta komşu Vilâ-
yetlerden buğday
ithalâtı yapmamış-
tır . Şundan anla-

şılıyor ki, Antalya Vilâyetinin buğ-
day istihsalâtı daima ihtiyacından
fazladır; her sene ecnebi memleket-
lere buğday ihraç eder . Antalya
buğdayları yüksek evsafı ile temayüz
etmiş olup yakın zamanlarda Avrupa

piyasalarında bile kendine yer temin
etmiştir .

Vilâyetimizin toprak teşekkülâtı,

coğrafiğ ve ikli-
miğ vaziyeti en iyi
evsafda buğday ye-
tiştirilmesine çok
müsaittir. Bilhassa
cenup güneşine
karşı çok açık olana
sahil kazalarımız -
da yumuşak buğ-
daylar ve yayla
kazalarımızda sert
buğdaylar yük-
sek glütene malik
buğday tipleridir.
Antalya'nın bir
çok yerlerinde iklim

İkinci Yıla Girerken

Dergimiz bu sayısı ile ikinci yılına
girişiyor ve ikinci cildine başlıyor. Değerli
ilgilerini gördüğümüz sayın okurlarımıza,
faydalı tenkitleri ve takdirleri ile bizi
şevklendiren ÜLKÜ dergisine teşekkür-
lerimizi sunarız.

Çalışma yelumuz, ilk sayımızda açık-
ca gösterilmişti. Dergi, şimdiye kadar
şaşmadığı bu yolda yürümeğe devam
edecektir. Bundan başka bu yılki prog-
ramına köy etüdlerini de eklemiş; belli
bir çerçeve içinde köylerimizi tanımağa
ve tanımağa başlamıştır.

Antalya'nın, her alanda, dünkü ve
bugünkü yaşayışlarına ve eserlerine ait
faydalı her türlü yazılara ve resimlere
sayfalarımız açıktır.

ve ekonomi şartları ile çiftçimizin
içtimaîğ seviyesi buğday ziraatinin
daha ziyade inkişafına yarayacak
bir şekilde olduğu şükranla görül-
mektedir. Köylü olsun, şehirli olsun
her çiftçi fennin tarifati dahilinde

buğday ziraatının icrası hususunda gösterilen usulleri tatbik etmektedirler . Tohumların temizlenmesi, arı, temiz ve hastaliksız, dolgun taneli tohum ekilmesi ve bilhassa hasat ve harman işlerinin yeni ve fenniğ usulde yapılması hakkında verilen direktifleri, alâkadarların can kulağı ile dinleyip tatbika çalıştıkları memnuniyetle görülüyor .

Memleketi imar ve ihya hususunda cihanı hayrette bırakan çok değerli Cumhuriyet Hükûmetimiz bugün Orta, Doğu ve Batı Anadolu'yu biri birlerine demir ağlarla bağlamıştır. Buraların düz, arızasız, nihayetsiz, münbit, verimli ovalarında yetiştirilen buğdayları, sürat ve suhuletle müstehlik Vilâyetlerimize sevkilmeye başlamıştır . Fakat, görülüyor ki, Sivas'dan vagona doldurulan bir ton buğday İstanbul piyasasına arz edinceye kadar tahakkuk eden masraf hiç bir veçhile Antalya'dan İzmir'e, İstanbul'a ve hatta Avrupa'ya sevk ve ihraç edilen buğdaylarımız kadar ucuza mal edilmemektedir . Bu cihetten, Vilâyetimizin ziraiğ iktisadiyatını da gözönünde tutarsak Antalya çifçisi ve buğday alıcı ve satıcısı çok bahtiyardırlar! Hele Antalya'da su turbinleri ile çok ucuz olarak işletilen modern un fabrikaları; Antalya buğday istihsalâtının revacını temin eden çok değerli müesseselerdir .

İstanbul'da işletilen bir un fabrikasının kuvvei maharrike masrafı, Antalya'dakilere nisbetle çok farklıdır .

Burada 100 kilogram buğdayı un yapmak için takakkuk eden masraf, İstanbul fabrikalarınınkini ile asla ölçülemez . Bir çuval buğdayı unakalb ve ifrağ için İstanbul fabrikalarında kuvvei maharrike masrafı Antalya'ya nazaran üçte bir derecesinde farklıdır . Ticaret hayatında bir santimin bile kıymeti vardır . Üçte bir farkın ne mühim bir yekûn teşkil edeceğini alâkadarlar kolayca takdir ederler, sanırım .

Cihan buğday istihsalâtı ne kadar artarsa artsın, müstehlik memleketlerin yurdumuza olan yakınlığı, nakliye masrafının azlığı, iklim şartları, topraklarımızın yetiştirme kabiliyetinin yüksekliği itibarile Antalya buğdayları her an büyük piyasalarda mühim bir rağbet kazanacaktır .

Hal bu merkezde iken buğday yetiştirici ve satıcılarımıza düşen üç büyük ve mühim vazife vardır :

1 — Buğdaylarımızın evsafını ıslah, cihan piyasasının istediği yüksek randmanlı mahsul elde etmek ;

2 — Muzur ot ve yabancı tohumlardan âriğ, taşsız, topraksız mahsul yetiştirmek ;

3 — Avrupa piyasalarına istandartize edilmiş mal arz etmek .

Avrupa piyasalarını tutabilmek için yukarıda yazılı üç şarta riayet ederek çiftçi ve tüccarın el ele verip çalışması iktiza eder . İşte komşumuz Yunanistan bizden daima buğday satın almaktadır; ve alacaktır . Almanya ve İtalya'ya gelince; bu

ANTALYA TARİHİNE AİT VESİKALAR

Karl Graf Lanckoronski'den :

TÜRK ANTALYA'NIN EN ESKİ SÂKİNLERİ

SOLYM (Solim) lere dair

Nusret ALPGÜNER

Lise Almanca Öğrtmeni

Pisidyalıların memleket ve halkını ilk olarak, hatta (Herodot) ve (Homer) den de önce, (Xenophon) yazar . Yalnız Homer, İlyada'sında kahraman (Solym) lerden o şekilde bahseder ki , bunları Lykia'lıların komşuları saymalı . . . . .
den satın aldığı buğdayların hepsini kavuruz .

Antalya körfezini teşkil eden zaviyenin Likya, Milâs, Pamfilya ve Pisidya'nın birleştikleri yerde büyük (Termessos) vardır . Bu mevkide Solymlerin mevcudiyetini ispata uğ-
(Strabo)

iki büyük ve kalabalık devlet ne kadar müstemlekeye sahip olurlarsa olsunlar Sovyet Rusya ve Amerika'ya nazaran buralardan daha ucuz buğday almağa çok isteklidirler . Yukarıda da biraz yazdığım gibi çiftçi tarlasını iyi sürmeli, tohumu temizlemeli, arı ve ıslah edilmiş tohum ekmeli ve temiz mahsul elde etmeğe çalışmalıdır .

Tüccara gelince; Hükûmet milliğ ticareti korumak için artık gelişi güzel herkese mal sattırmayacaktır . Mahsulâtımızı bir takım kayıtlar ve şartlar altında satmak için azamiğ yardımında bulunmaktadır . Her yerde olduğu gibi Vilâyetimiz de de Avrupa ile alış veriş bir takım kayıtlara tâbi tutulmaktadır .

Bu münasefetle...

bir ambara depo etmeyip, sahilin yumuşak ve yaylanın sert buğdaylarını bir birbirinden ayırarak Avrupa piyasasının istediği malı hazırlamağa çalışmalıdır . Hele muzur un tohumları ile karışık, taşlı, topraklı buğdaylara Avrupa piyasalarında bir değer verilmeyeceğini hatırdan çıkarmıyarak, istekli piyasalara istandarize edilmiş mal arz etmelidir .

Hülâsa : Tüccar buğdayı satın alırken cinslerine göre depo eder ve icabında depo ettiği buğdayları kalbur makinalarından geçirerek Avrupa piyasalarına arzederse, yakın bir zamanda her hafta limanımızdan binlerce ton buğdayı yükliyecek bir kaç şilepin bacalarından çıkan duşmanları seyrederek sevinir ve refaha

yaşan yegâne müverrih (Strabon) dur . Serdettiği deliller şunlardır :

Solymlerin isimlerini değiştirerek komşuları Lykia'lılara temessül ettikleri zannedildi . Herodot gibi bazı müverrihler Pisidya kabilelerinden olan (Milia) lıardan, diğerleri (Kabalia) lıardan sayarlar . Başkaları da bunların sadece Pisidya'lılar olduklarını yazıyorlar . Ancak Homer'in (Odise) sinde Solym dağlarından bahis geçer .

Termossos'un üstündeki dağlara Solym dağları deniliyor . O civarda (Bellerophon) kalası ile (Payzandros) un mezarı gösteriliyor . Bunlarsa Homer'in İlyada'sında anılan ve Likya'lıların, yahut Bellerefon ve oğlunun Solym'lere karşı yaptıkları muharebenin hatıralarıdır . Biraz ilerde, Termossos'un tasviri esnasında meydana çıkan vakıalara şunları da ilâve etmek mümkündür :

Bununla Toruslar kastedildiğinden Solym isminin Kilikya'lılara izafe edildiği gibi , münhasıran Pisidya'lılara da bu isim verilmiştir . Fakat Odise'deki o yazıya göre Solym'ler hakkında büsbütün başka bir muaddenin kurulabileceğini ilerde göreceğiz .

Termessos'da Solym'lerin taptığı (Zeus Solymeus) un bir mâbedi mevcuttur . Şehir meskûkâtının üzerinde (Solymos) adında bir ilâhın tasviri de bulunmaktadır . Vakıa kale ve harabeleri yerli halkın vatanpervarane bir tefahur maksadı ile

icat ettikleri bir efsane olmak şüpe-
sini uyandırabilir . Bu, ancak Ter-
messosluların, kendilerini Homer'deki
Solym'lerden addettiklerini ispat
ederdi; fakat dağın ismi ile (Zeus)
un ve mâbutlara ibadet merasiminin
uydurulmuş olmasına ihtimal verile-
mez . Her halde Solymlerin, Likya-
lıların komşuları oldukları tarihî
bir vâkıdır .

Solimos mâbudunda öyle karekte-
ristik vasıflar vardır ki, uydurulmuş
gibi görünmüyor . Bundan başka Ter-
messos'taki Zeus mâbuduna oradaki
dağın ve milletin ismi verilerek
(S o l y m o s) denmiştir .

Pisidya'lular ve Karya'lular :

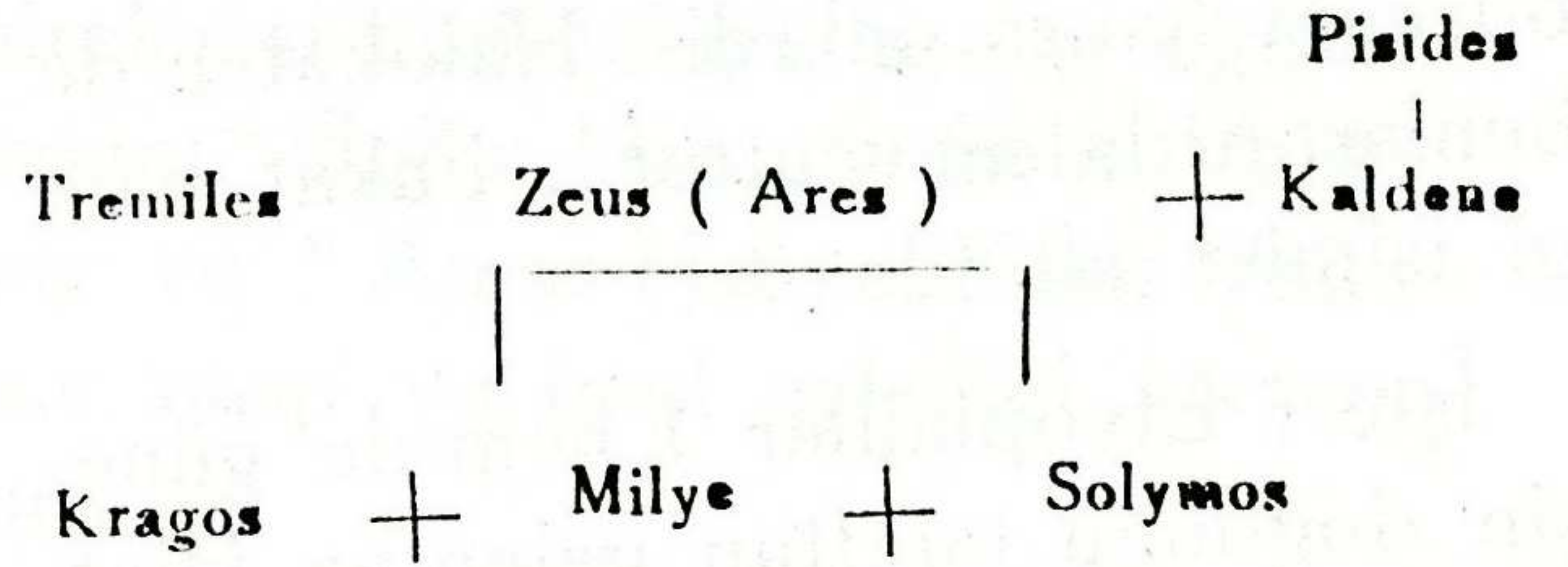
Şimdi, komşu Karya'da bulunan
bir Zeus'tan bahsedeceğiz . Bu Zeus
muharip bir sema mâbududur; ve
şimşek yerine iki yanlı bir balta ile
bir mızrak taşımaktadır . Bu alâmet-
lere nazaran bu mâbuda (Zeus
Stratios), yahut (Labraundeus) ve-
yahut (Chrysaoreus) deniliyordu .
Bu son ismi ile Zeus'a (Stratonikeia)
da, diğer iki ismi ile de (Mulasa)
ve civarlarda tapıyorlardı .

Mulasa'ya gelince; VVaddington
tarafından ehemmiyetle telâkki edilen
bir kitabeden anlaşıldığına nazaran
bunlar, Termessos'lulara yakın akra-
balıkları ile gururlanıyorlardı . İhti-
mal ki , Mulasa'lular da kendilerini
Myliyalılardan ve binaenaleyh Solym
lerden addetmişlerdir . Ancak Mylia
ve Mylasa isimlerinin benzerliği Mylia
lılar ve Mylasa'luların arasındaki ak-
rabalığın hakikiği veya sahte bir de-

lili olarak telâkki edilip edile-
ceğini kestiremem . Her halde son
zamanlarda Pisidya'da bir Molasis
bulduğunu biliyoruz .

Ekseriyetle kabile ve şahıs isimle-
ri de biri birine çok benzediğinden
Termessoslularda sık sık tesadüf edi-
len (Moles) ve (Milas) şekilleri
ile Likya'daki (Mollisis) ismini ha-
tırlatmak isterim .

Gramer tetkiklerinden alınan muh-
telif neticelere göre şöyle bir jenealoji
tertip etmek mümkündür :

Böyle bir jenealojiye az veya çok
ehemmiyet verilsin, her halde son
zamanların dil tetkikatından alınan
netice, Likyalılarla, karyalıların
di aralarında ve her ikisinin de Pisidya,
Frikya, Lidya'nın v.s . . akrabala-
lıklarını katıyetle isbat etmektedir
Yalnız bu hükmün Pisidyalılar ha-
kında tatbikine mâni teşkil eden
milâttan önce beşinci asırda Pisidya
mıntakasında doğmuş olan meşhur
bir muasırın, Solymlerin Finike dili
ile konuştuklarına dair olan iddiasıdır.

Solymler, Finikeliler Değildir :

Choirilos von Samos isminde olan bu
adam, Heredot'un genç bir muasırır.
(XereXes) in orduları arasında Solym
dağlarının sâkinlerini tasvir ederken,
bunların Finike dilini konuştuklarını
sarahatla iddia etmektedir. VVaddin-

gton'un doğru mütalâası vecible bu mısralar Solym - Pisidyalıların ve kısmen de komşularının sâmiğ ırkına mensubiyetlerini isbat etmek istiyor. VVaddington, Choirilos'un bu iddiasına muarız olmakla beraber delillerini çürütmiyor. Diğerlerinin de bu husustaki mütalea ve itirazları esasa taallûk etmiyor .

Choirilos tarafından hikâye edilen vakaların eşi , Herodot'un büyük İran ordusunun tasvirinde de bulunabileceği hatıra gelirdi . Hakikaten de bunlar orda mevcuttur . Fakat hangi isimler altında ?

İşte (Etyopialılar), hem de güneşin doğduğu taraftan gelen ve Hintlilerin komşuları bulunan ikilli (Muzaaf) Etyopialılar! şüpesiz ki, Herodot " İkili Etyopialılar „ tabiri ile deki ikiye ayrılan ve bir kısım tarafında; diğer kısmı batıda yerleşen Etyopialıları kastettir . Choirilos'un Xereşes orduyla tarif ettiği Solymlerin, Herodot'un Etyopialılarından başkası olmadığını her iki müverrihin biri birine uygun gelen tasvirlerindende anlaşılacaktır. Her ikisi de bunların derilerinden, saçlarından ve teçhizatlarından ve bilhassa miğfer yerine atların kafataslarını ve derilerini kullanmak hususundaki garip itiyatlarından bahsediyorlar .

Gerek Herodot'un, gerek Choirilos'un, Homer'in Etyopialıları ile Solym dağlarının sâkinlerini kastettiklerinde şüphe yoktur . Çünkü Choirilos Solymlerin " Büyük göl „ kenarında

barındıklarını söylüyor . Bu göl ise Odisse'nin üçüncü kitabının başlangıcında, içinden (Helyos) un yükseldiği (Ftyopi) gölüdür .

Solym dağlarının ismini de Choirilos , Homer'den almıştır . Homer, bu şiirinde diyor ki, Atena Pozeidon'un uzaktaki Etyopialıların yanında bulunmasından istifade ederek Odisse'yi (Kalipsos) adasından uzaklaştırmıştır . Odissenin beşinci kitabında deniliyor ki: Pozeidor, Etyopia'dan dönüşünde uzaktaki Solym dağlarının üstünden Odisse'yi kayığı ile denizde görüyor . Eski Homer müfessirleri bu Solym dağlarının, İlyada'da ismi geçen Solymlerin sâkin buldukları dağlar olması lâzım geldiğini farzetmekte haklıdır. Binaenaleyh, Choirilos'un Solym dağlarında Finike dilini konuştuklarını iddia ettiği mevhum Solym'lerin ve ya Etyopialıların, Homer'in tarihinde geçen Mylasa veya Pisidya Solymleri ile hiç bir alâka ve münasebeti yoktur .

E K :

Müze Direktörümüz Bay Süleyman Fikri Ertan tarafından yazılan (Antalya Livası Tarihi) adlı eserin 11 . ve 12 . sayfalarında Solymler'e dair okunan parçalarla yukarıdaki mütalealar karşılaştırılırsa ve " güneşin doğduğu taraftan gelen,, „ at kafalarını miğfer olarak kullanan „ ve tarihin Antalya mıntakasında en eski olarak tanıdığı milletin Türkler olduğu kanaati çok kuvvetlenir .

Bu sonuca göre : A n t a l y a n ı n e n e s k i s a h i p l e r i T ü r k l e r d i ; v e b u n d a n s o n r a d a A n t a l y a , ö z T ü r k d i y a r ı o l a r a k k a l a c a k t ı r .

(. . . Termessos harabesi Antalya'nın şimalı garbisinde ve beş saat mesafede vaki (Yenice kahvesi) kurbindedir. Solime nami kadimi ile yadedilen " Tahtalı dağ " ise Tekirova civarındadır .

(Buralarda hafriyat icra edilirse doğrudan doğruya Solimlere ait âsârın keşfolunacağı ağılabi ihtimaldir .

(Mûcemülbüldandan naklen Hüsamettin efendi diyor ki : İlihanın pederi gösterilen Sam, Solim olmalıdır. Çünkü Sam bini Nuh'un İlihan namında bir oğlu malûm değildir . Türklerin cediti " Yafes bini Nuh " olduğuna göre " Sam, " ismi muharref olup Yüce, refiğ manasına olan sülme mastarından me'huz " Soli " ve yahut rif'at mânasına olan " Solim, " olduğu muhakkaktır. Şu ihtimale binâen " Sam " addedilen " Solim " ile Hazreti Nuh arasında hayli bütün hazfedilmiştir .

(Mirâ'tül'ibere göre: " Solim, " Küçük Asya'da kadim Türk kabilelerinden bir kabile reisinin ismidir .

(Müverrihi meşhur Lönorman'ın tahmini üzere İlihan " İlion " milâttan önce 1340 senelerinde berhayat olup 1311 yıllarında Hitit Hükûmdarı " Batur, " Han ile Mısır harbinde bulunmuştur . İlihan, İlis han demekle de maruftur . İlis Han Anadoluda kesbi iktidar ederek Solit ve Karit dairelerini tahtı inkiyada alıp oğullarından " Solim Han " ı Solit Valiliğine ve " Amas Han, " ı Karit Valiliğine nasp ve irsal eylediği maznundur .

(. . . Binlerce sene mukaddem Teke Livasında (Antalya İli) tuli müddet ikamet eden Türk akvamının nam ve nişanı, şuhur ve kasabatı esamisi Yunaniğler ve Romalılar tarafından tebdil ve tahrif edilerek unutturulmuş ise de her nasılsa bu Solim kelimesinin imhâ , tebdil ve tağyirden masun kalması biz Türkler için güzel bir talihtir .

(Çünkü ilimizin sahibi hakikiğ ve ezeliğsi ecdadı kadimemizin varisi olduğumuzu ancak bu kelime delâleti ile anlayabiliyoruz. . . .)

Antalya'dan Anamor'a doğru

— 2 —

S. Fikri ERTEN
Müze Direktörü

Çakış Ovasının şimal tarafını takip eden şose ile , köprünün bir buçuk saat kadar uzağında Nahiye merkezi olan (Taşağıl) köyü vardır. (1)

Taşağıl yüksek ve çıplak dağlara arkasını vermiş bir tepe üzerindedir. Şimal tarafı kapalı ise de cenup manzarası pek lâtiftir . cenuptaki bu geniş ova denize kadar uzanmıştır . Köyün bir saat kadar cenubunda dalgalı tepeler bulunup bu tepelerin dibinde eski iki kule vardı . Bunlardan birisi Syllon harabesinde görülen kuleye benzerdi ve karşılıklı iki kapısı vardı . Bu kule üç katlı idi; son senelerde kâmilten yıkılmıştır . İkinci kule de birinciye benzer idi ise de kapı yerine yalnız bir metre açıklığında bir deliği vardı . Bu da yok olmuştur. Burası, ihtiyar Side ile Aspendos şehirleri arasında müstahkem bir mevki olduğu ve bazı kolonlarla laht ve kireç ocakları enkazının bulunmasına bakılırsa burasının aynı za-

(1) Taşağıl kelimesi (Taş Ahır) kelimesinden galattır . 80-90 yıl önce Sarı Bekir uşaklarından Bekir Mehmet Ali Çavuş, Hacı Halil ve daha sonra Hacı Hatipler buraya çit yerine taştan bir ağıl yapmışlardı . Onun için köyün adına (Taş ahır) denilmişti. Sonradan (Taşağıl) denilmeğe başlanmıştı.

manda ahali ile de meskûn bulunduğu anlaşılır . Bu civara öugün (Güvercinlik) denir .

Evliya Çelebi burasını şöyle tenvir eder:

“Evsafı kal'ai Güvercinlik Teke hâkinde Karahisar nahiyesinde bir yalçın pûşte (Tepe) üzre şekli murabba bir şeddadî bina sa'p ve metin kal'adır Cirmi (büyüklüğü) 80 adımdır Bir kat kal'ai bâlâdır Ve cenuba nazır bir kapusu var içinde dizdar ve neferatı yoktur Kırk elli miktarı saz örtülü Türkmen evleri vardır Anlar dahi kışın sakin olurlar gayri zaman muattaldır Bunu dahi tamaşa edüp ve bir saat gidüp Fil Deresini at ile ubur edüp Manavgat hududu derler amma köylerinden ve kasabalarından bir ferd haber vermeyüp âcizmande kaldık cümlesi Manavgatı bilmeziz deyu inkâr edüp ferdaya salarlar Acip haramzade kavmdır ve bu dağlarda kaplan çoktur zira gayet sarp taşlı ve ormanlı dağlardır Hatta hakir ayâ bu gice nereye kousak deyu serseri gezerken bir dere içre bir camusu bir kaplan saydedüp iptida ciğerin çıkarup yerken biz dahi üzerine varınca heman şikârın bırakup

derenin bir mürtefi yerine çıkup bize aleri aleri bakarken fakir camus can havliyle ayağa kalkup giderken yine yakaladı hemen kaplan ra'd vâ'r gürleyüp üzerimize hücum edüp gelirken heman hakirin memlûkleri birkaç kol tüfenkleri atup kaplan bir pûşte üzre firar etti Hakir alarkadan seyrü temaşa ederken dağlar içinde bir gürültü zâhir olup mezkûr kaplanın şikârı üzre Kastamoni katırından müfrit bir kaplanı beyabanı parça parça edüp ekletmeğe başlayınca evvelki kaplan gelüp birbirleri ile öyle cenk cidal edüp hakir bu hâli görüp şükrü yezdan ey leyüp kaplanların yanına varup derilerin yüzerken üç Türk âdemi gelüp anlar imdat edüp filhal iki kaplan deşmiş gibi olup mezkûr seyrü temaşa edüp vâlih hayran olduk

“ Bu Manavgat kavmi kaplanlarından mel'undurlar Elhasıl işte o Manavgat bu mahaldir der bir âdem bulmayup zâr ve sergerdâr vâlihü hayran dokuz saat gezüp âher karye; Yonma Taş demekle ma'ruf bir yalçın kaya dibinde yetmiş seksen evli bir etrâki bi idrâk köyünde misafir olup reneç anâ (yorgunluk meşakkatı) ile atlarımıza yem ve bizlere taam getirip anda meks edüp Yonma Taş nam kayaya bir saat çıkup seyrü temaşa ettik Bu sahrada vaki olmuş zirvei âlâya ser çekmiş bir sivri kayadır Ol diyar kavminin zu'mu üç bin oruk bu kayaya gelüp at gibi binerdi deyu efvahi nasta şâyi'dir amma lâgıvdır Lâkin vâci-

büsseyr ibretnüma gûhi bâlâdır An - dan yine konağımızolan Yonma Taşa geldik Bunlar dahi Manavgatlı de - ğilüz deyu inkâr ettiler amma tah - kik Manavgat hudududur ve Alâiye sancağı hükmündenir Teke hükmü bu Yonma Taşdan gerü kaldı ve bu köyden kalkup iki saat düz yerlerde korular içre ubur ederek Nehri sarı su olkadar azîm su değildir Alâiye yaylalarından gelüp bu cisr mahal - linde Akdenize mahlût olur âbı ha - yat sudur Lâtif ve leziz mâhileti (balıkları) olur ve menbaı âbı zü - lâli karlı dağlardan gelür ve nehrin kenarında büklükler içinde kara ca - navarları çok olur acîp avgâh yer - lerdir. Arı cisirden ubur ile beş saat gidüp

“ Nehri manavgat şimal ca - nibinden gelür ve Seydisehir dağ - larından gelüp bir mahallede olup bu mahallere bir saat gidüp Akdenize mahlût olur Bu nehrin ge - mi ile mürür edüp

“ Kasabai Manavgat Alâiye san - cağı subaşılıktır Ve yüz elli üç kazayı âsünîdir ve na'ıyesi kırk pa - re kuradır yetmiş seksen miktarı sarıtoprak örtülü evlerdir. Bir camii ve bir hamamı ve bir hanı ve yedi dükkânları var amma haftada bir gün azim pazarı olup binden mütecâviz kolive sıra dükkânları var dır Nehrin kenarında yirmi bin âdem cemolup haylı pazar olup kûşe kûşe sayei çınar bid (dalları sarkmış sö - ğüt ağaçları) sernigûnlardır Germa gern (pek kızışmış) zevk safa eder-

ler Andan mahsullü yine şarka üç saat düz sahralı ve mâmur âbâdan kuralar ubur ederek . . .)

Yukarda adı geçen Güvercinlik'den sonra dalgalı ve münbit ovalar geçilerek iki buçuk saatta Hatıplar köyüne varılır. (2)

Burada bazı eski eserler görülmekte ise de bunların başka yerlerden getirilmiş olduğuna şüphe yoktur. Köyün şark tarafında daha yüksek tepeler geçilerek bir buçuk saatta (Sarılar) köyüne varılır .

Sarılar'da ev duvarlarına konulmuş pek çok heykel ve nakışlı mermer parçaları göze çarpmaktadır ki, bunların, yarım saat şimali şarkide bu-

(2) 1891 yılında buradan geçen (Rudolf Heberder), eski bir duvarın üzerindeki taş nakışlı eserinde yazıyor. Rudolf, burada Hamza'nın mükemmel bir ziyafet verildiğini yazıyor. Eski taşların (Seleuxia) dan geldiğini de yazıyor .

lunan ve Dikmen denilen hisardan getirildiği söylenmektedir. Köyün cami kapusu üzerinde şu kitabe vardır:

(Sahibülhayrat Eccamiüşşerif Tuğayzade Mehmet ağa Nevverallahü Merkadehu ve Bena hâzel İmaretül mübareke İbrahim ağa bini Tuğayzade Mehmet ağa Esadallahu Fiddayn Seb'a ve Miete ve Elf kâtip Osman Gaferallahü .)

Bu kitabeden anlaşıldığına göre cami, 1177 H (1763 M) yılında Tuğayzadelerden Mehmet ağanın vasiyeti üzerine oğlu İbrahim ağa tarafından yaptırılmıştır .

Caminin yan duvarında dahi (Sahibülhayrat velhasanat Hasan paşa | | | |) kırık kitabesi mevcut ise de sanırım acaül bânisi Hasan paşa mıdır; yoksa bu kitabe başka yerden getirilip gelişi güzel buraya mı konulmuştur; bu cihet anlaşılamamaktadır .

Yeni « İlkokul Programı » Tatbikatı

1936 — 1937 Ders yılından itibaren yürüğe geçen ilkokul programının Antalya ilkokullarında nasıl tatbik edildiği ve bu tatbikattan elde edilen sonuçlar aşağıdaki yazıda kısaca gösterilmiştir.

— 1 —

TÜRKÇE DERSLERİ

Hilmi TUNCER

İlköğretim İspakteri

1) Eski programda Türkçe dersinin bütünlüğü kabul edilmiş, Alfabeye, Okuma, İmlâ, Tahrir ve Gramer derslerinin müstakil olmayıp yekdiğerinin mütemmimi bulunduğu tasrih edilmiş ise de haftalık mesai cetvelinde bu derslerden her birine zaman ayrılmış, bu suretle öğretmenler, cetvelde gösterilen saat kadar o dersle meşgul olmağ mecbur tutulmuştu .

İlkokul programının bu noktadaki hususiyeti; eski programın haftalık mesai cetvelinde her derse ayırdığı zamanı kaldırması, yalnız Türkçe dersine vakit ayırmak suretile lisan dersleri faaliyetinin bütünlük esasına göre ceryanına tam imkân vermesi, öğretmenleri bu hususta serbest bırakmasıdır .

Yeni programın bu serbestisinden istifade eden öğretmen arkadaşlarımız, birbirini tamamlayıcı derslerden

zaif olanı ile daha fazla uğraşmakta, çocuk alâkasına veye icaplara göre bir çeşit ders faaliyetini bir kaç saat devam ettirebilmektedir .

Her derse hafta içinde muayyen saatler tahsisi kaydinden kurtuldukları için lüzumsuz yere meselâ; dikte dersi için haftanın bir veya iki saatını o işe ayırmak mecburiyetinden vareste kalmakta, icap ettikçe bu işe kısa bir vakit ayırdıktan sonra zamanı, diğer lisan dersleri için daha faydalı olarak kullanabilmektedirler .

2) İlkokul programının Türkçe dersindeki diğer hususiyeti; lisan dersinin diğer dersler içinde de gayesinin, ihmal edilmemesine, icabında bütün ders faaliyetleri içinde lisan dersine ait tashihlerin de yapılması lüzumuna - maksatlara hâlel gelmemek ve mevzuların seyrini bozmamak şartıyla - önemle temas etmesi, ağır-

dan ifadeye ayrı bir kısım tahsis etmemesi, lisan dersine daha ziyade ehemmiyet vermiş olmasıdır .

Öğretmenlerimiz bu esaslardan aldıkları işaret ve irşatlarla her ders içinde lisanın rolünü daima hatırlayarak çalışmakta şüphesiz ki dilin inkişafında eskisine nazaran daha geniş ölçüde âmil olabilmektedirler .

3) Program toptan görüş hususiyetine istinaden Alfabe kelime usulünü açıktan tavsiye, etmekte bu metodun mahiyetini aydınlatarak tatbikatına ait misal ve direktiflerle öğretmenlere, tereddüde mahal kalmıyacak şekilde rehberlik eylemektedir .

Programın bu hususiyetinden metodunu ve istikametini katiyetle kavrayan öğretmenlerin Alfabe tedrisatındaki muvaffakiyetleri yüzde doksanı mütecavizdir .

İl merkez okullarında tahlil ve terkiplere, çocuklarda tabii olarak bölüm şekilleri ile sesler arasındaki beraberliğin sezilmesinden sonra başlanmakta İlçe ve köy okullarında ilk günlerden itibaren bu faaliyete de yer verilmektedir .

Programın, (kelimeler okutulduktan bir müddet sonra tahlil yapılması) mealindeki fıkrası ile öğretmenleri tahlile geçiş müddetinde serbest ve ihtiyarî bırakmıştır .

4) Başlı başına işlenmeye muhtaç bir teknik olması itibariyle müstakil bir ders olarak kabul edilen " Yazı " hakkında yeni programın hususiyetleri şunlardır :

A) Harfler sadeleştirilmiş, el ve kitap yazıları arasında azamî derecede yakınlık kabul edilmiştir .

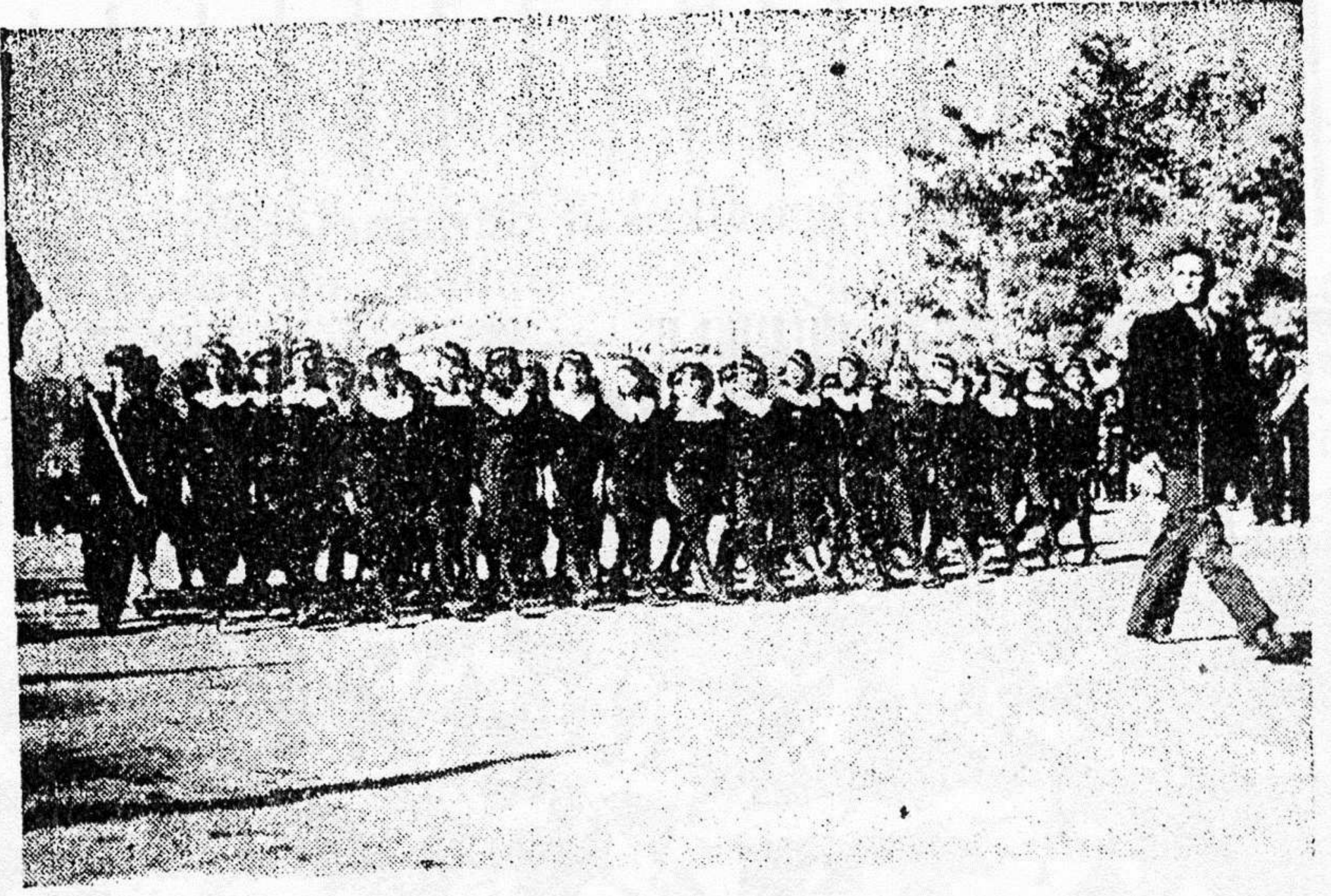
Temel harflerle ve sene sonuna doğru da küçük harflerle okuyup yazmasını öğrenen birinci sınıf çocuğu, ikinci sınıfın ortalarına doğru harfleri bitştirerek kolaylıkla el yazısına geçebilmektedir . Bu suretle çocuklar üç seneye mal olan el yazısını ikinci sene içinde öğrenmiş mütavassıt ve el yazısı diye fazla şekiller öğrenme külfetinden kurtulmuşlardır .

Programda harflerin şekilleri ile nisbetlerini, tersim ve bitştirme istikameilerini gösteren nümune yazılar ve ayrıca tertip edilerek sınıflara asılan örnek büyük levhalar bu mesainin tatbikatına yardım eden vasıtalarıdır .

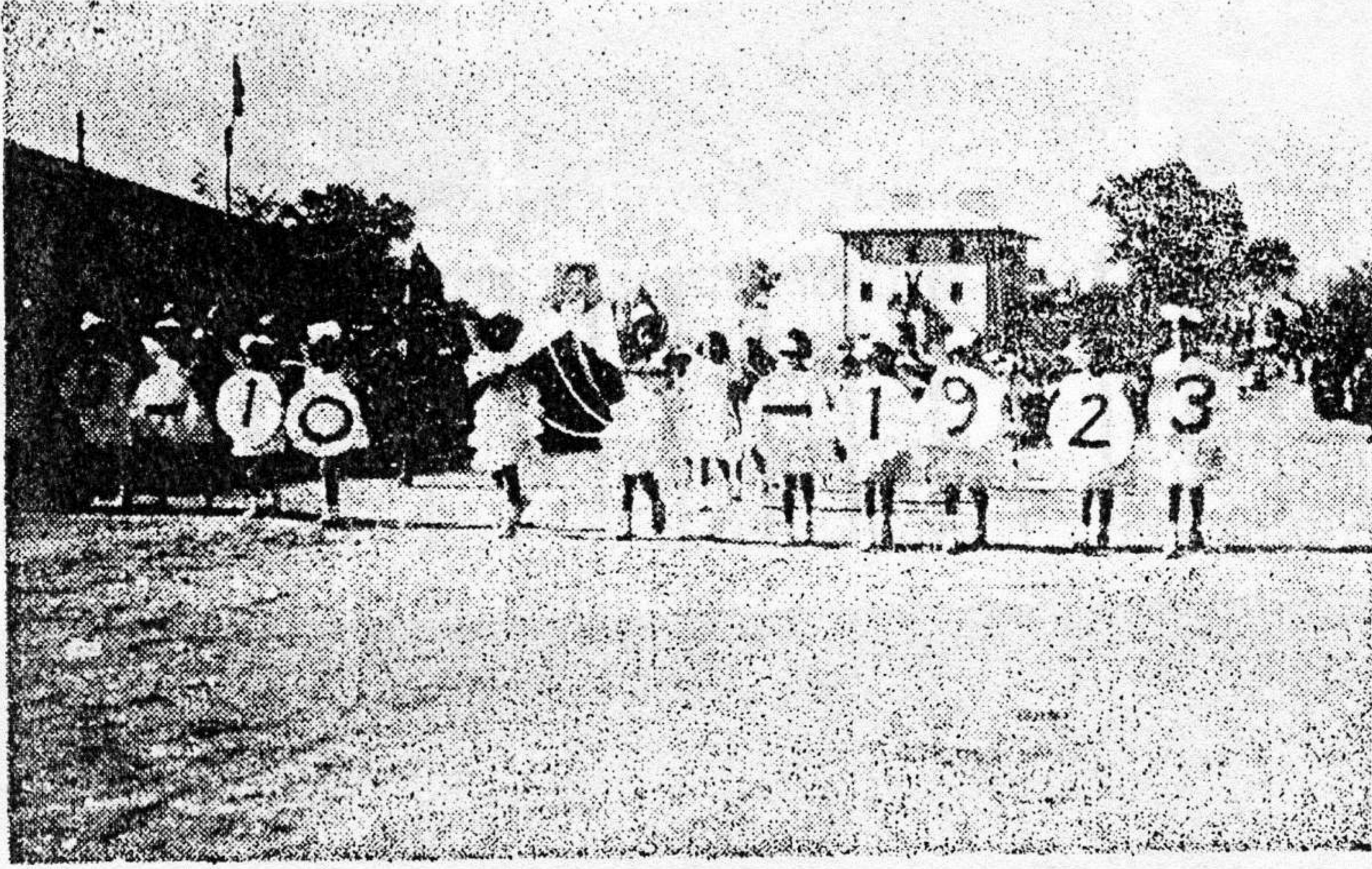
İl merkez öğretmenlerine yazı mevzuları üzerinde verilen tatbikatlı konferanslar, meslekdaşlarımızın yazı işlerinde daha vakifane çalışmalarını üzerinde müessir olmuştur .

B) Eski programda beşinci sınıftan mâdasında ince kalem ucu kullanılması tavsiye edildiği halde yeni program, mahzurlarına binaen bu uçlarla yazı yazmağa müsade etmemiş, noktalı ve şiv uçlar tavsiye eylemiştir .

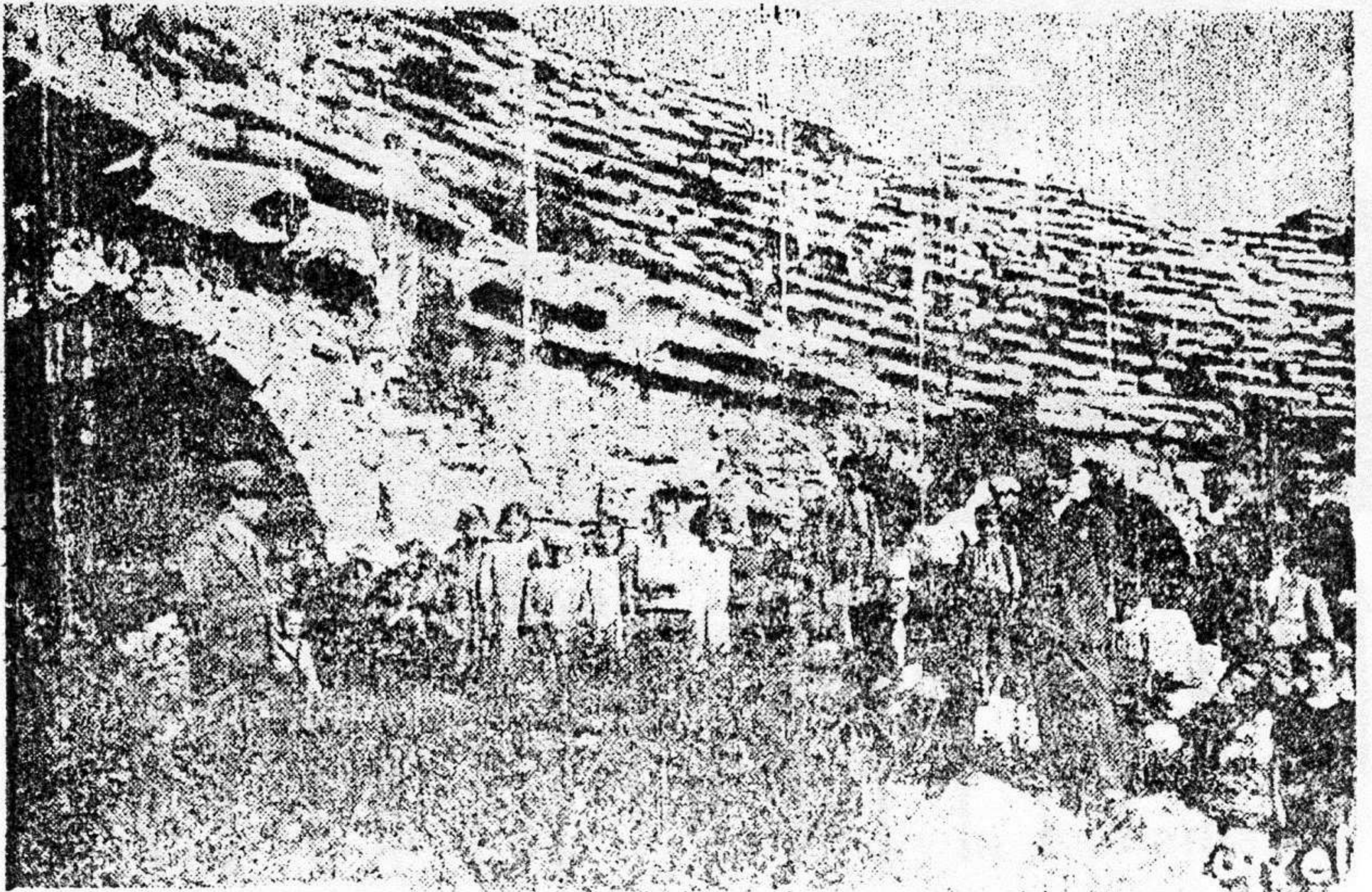
Programın istediği Redis ve Okul uçları en kenar köy okullarına kadar girmiş, hiç bir okulda sivri uç kalmamıştır. Hatta bu uçlarla yazı yazmanın kolaylığı muhitçe de tanınarak resmî ve hususî müesseseler bu

Lise talebemiz bir geçit resminde

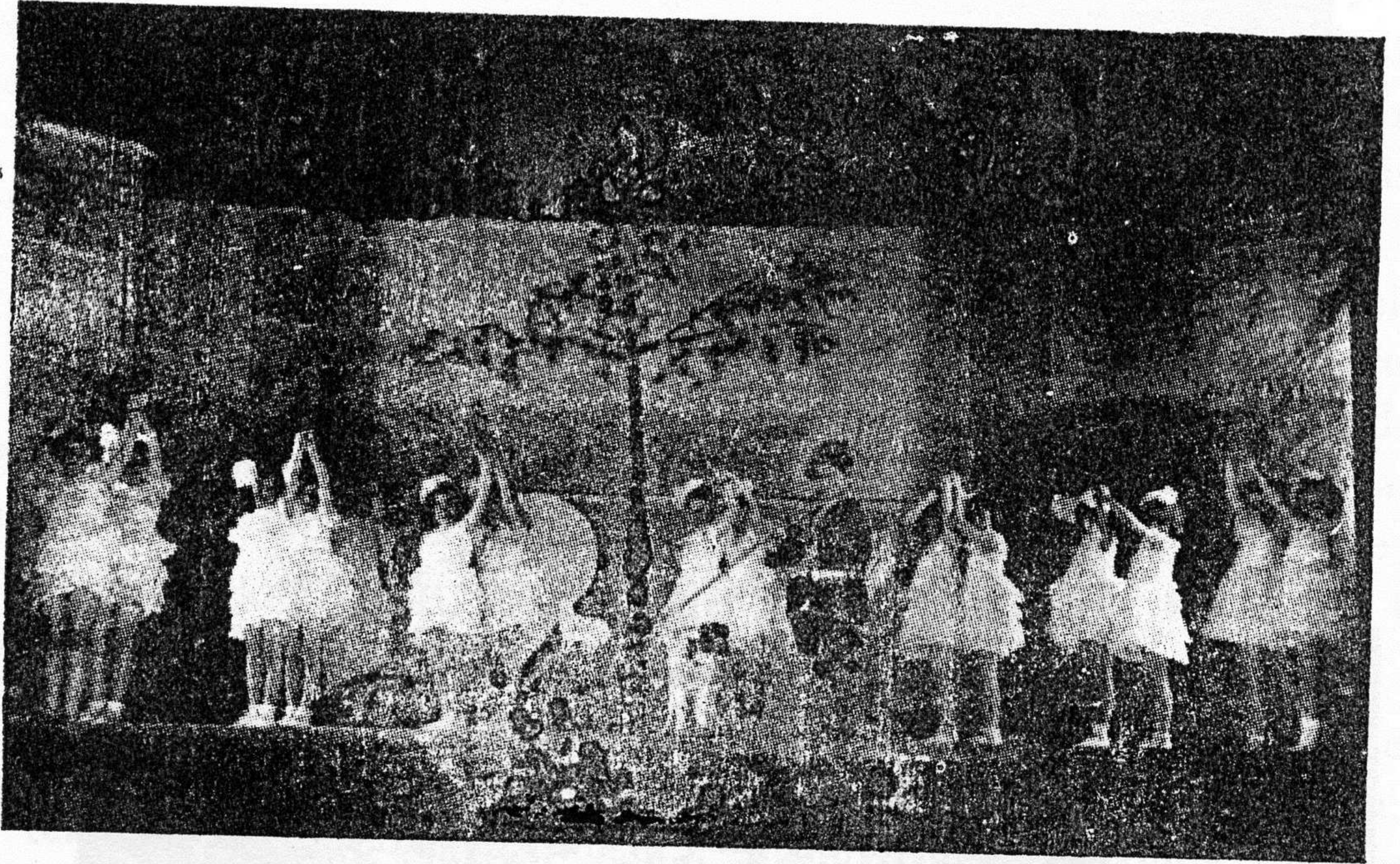
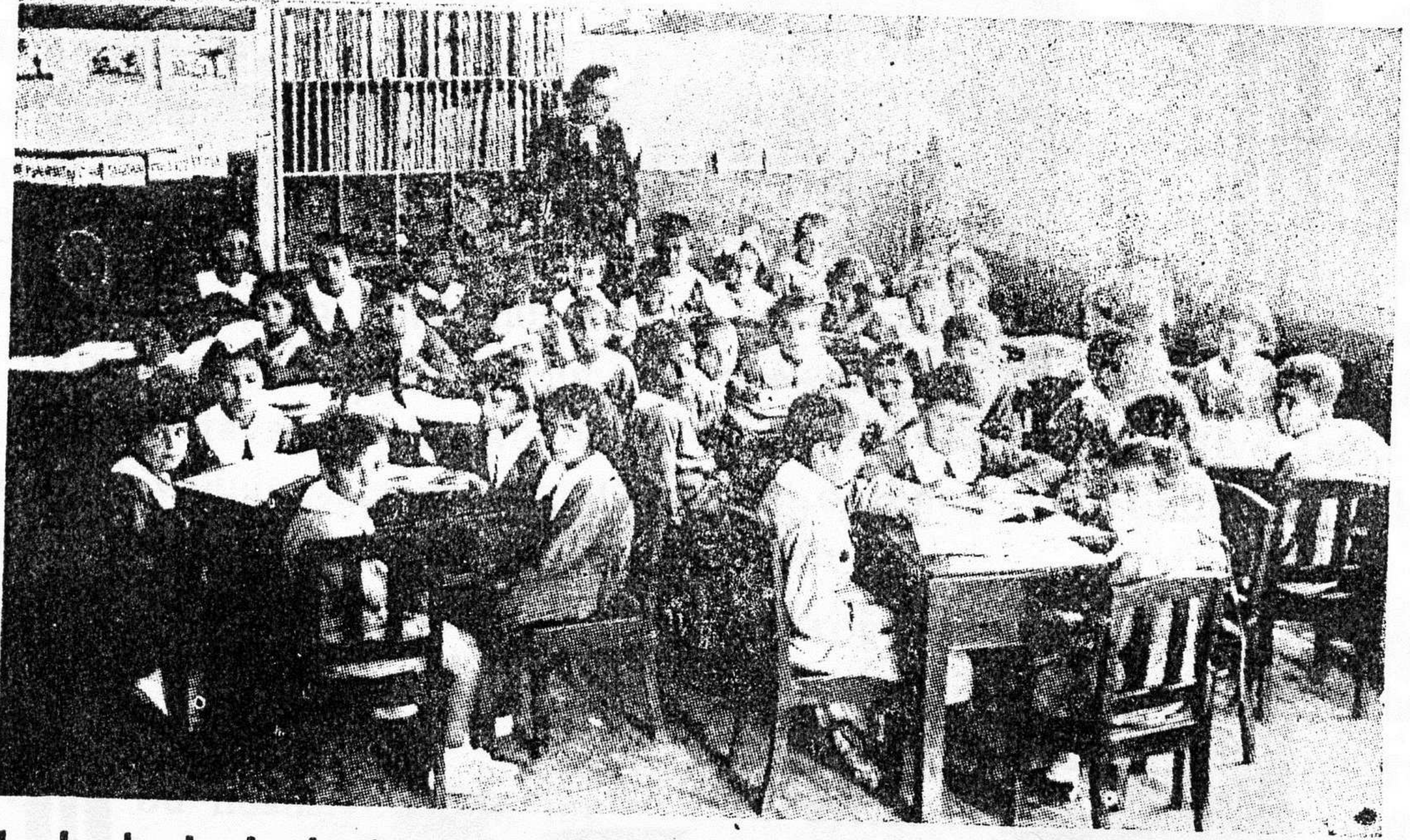

İlkokul talebemiz bir geçit resminde

Side'de bir tekik gezisi

Antalya İlkokul dersanelerinden birinde

Bir İlkokul müsamesinde

uçları tercihan kullanmağa başlamışlardır. Küt uçlarla yazmağa alışanlar ikinci devrede şiv uçları da kullanmaktadırlar .

C) Proğramın yeniliklerinden biride çizgisiz defter kullanmayı tavsiye eylesidir .

Program tatbik edilen okulların hepsinden çizgili kâğıt ve defterler kaldırılmış, yerine çizgisizleri ikame edilmiştir . Çizgiye tâbi olarak yazmağa alışmış olanlar ilk zamanlarda çizgisiz kâğıt üzerinde yadırgamışlarsa da zamanla çizgi arızasının ortadan kalkması, satırların düzlüğü ve aralıkların müsavâtı üzerindeki rolünü kaybetmiştir . Yalnız yazı derslerine münhasır olmak üzere , harflerin şekil ve nisbetlerini kavratmak için çizgi aralıklarında bir müddet yazı temrinleri yapsırılmakta, nisbetler kavrandıkça çizgi bırakılmakta, diğer faaliyetlere ait yazılarda çizgiden yardıma katiyen müsaade olunmamaktadır .

5) Okuma dersinin gayesini geniş manasiile tayin eden programın direktiflerinden şu suretle istifade ediliyor :

A) Okullarımızda kısmen mevcut talebe okuma odaları kemiyet ve keyfiyet itibariyle artmıştır . Mevcut çocuk eserleri, seçilen bir öğretmen gurubu tarafından incelenmiş, estetik, mizahiğ, entellektüel ve sosyal kıymetlerine göre çocuk seviyesine uygun görülenler ayıklanarak listesi okullara tamim edilmiştir . Her okul fırsat buldukça bu listedeki kitapları

celbetmekte ve gittikçe kütüpanelerini zenginleştirmektedir .

Şunu itiraf etmek lâzımdır ki istenen evsafta mecmua ve kitap azdır . Bu sahada geniş mikyasda neşriyata ihtiyaç vardır .

Okullara verilen direktiflere göre her sınıfta okuyan çocuk ile okunan eserlerin listesi ay sonlarında sınıf öğretmeni tarafından öğrenilmekte, bir esrin tamam okunup okunmadığı, mealinin doğru anlaşılıp anlaşılmadığı kontrol edilmekte, çocukların temayülleri hakkında fikir edinilmektedir.

Bütçeden ayrılan tahsisat ile bir kısım okulların talebe kütüpanelerini besleme imkânı da hasıl oluyor .

Mütenevvi mevzulara ve eserlere karşı ilgilendirilen ve takip edilen çocukların okulda ve evdeki serbest mutalea faaliyetleri ile okumada anlayışla müvazi sürat, çok farklı olarak artmaktadır.

B) Dergi ve gazete okuma faaliyeti köy okullarına kadar sokulmuştur . Okuma odalarında kitaplardan başka İlde çıkan dergi ile günlük bir gazete ve muhtelif çocuk mecmuaları bulundurulmaktadır .

Programın direktiflerine uyularak ara sıra okuma derslerinde de gazete ve dergi okutturulmakta , bunları okuma tekniği öğretilmektedir . Bir kısım okullarımızda mühim yurt ve Dünya havadisleri gazete ve dergilerden kesilerek her çocuğun okuyabileceği bir yere asılmakta, günün muayyen zamanlarında veya dersleri müteakkip yeni havadisler talebe ile

konuşularak okuyuşları bu yoldan takip edilmekte ve malûmata taallûk eden cihetleri işlenmektedir.

Gene bazı okullarda mühim veka-yi ve hadisata, muhtelif derslere ve mevzulara taallûk eden bilgilere ait yazı ve resim maktualarından dosyalar tertip edilmekte, bu dosyalar bazan okuma dersine zengin parçalar vermekte, bazan da birçok mevzulara mehaz teşkil eylemektedir .

C) Bir meseleyi halletmek veya bir cephesini aydınlatmak gibi maksatlarla eser seçme ve istenen malûmatı ayırarak notalmaya vesaireye müteallik programın tavsiyelerinden de azamiğ dereçede istifadeye çalışılmaktadır .

Talebeye bu maksatlarla verilecek tetkik sorularının, ders plânı hazırlanırken düşünülüp tesbit edilmesi, mehazlarının kaydedilmesi usul ittihaz

edilmiştir . Sınıf faaliyeti içinde hakikiğ bir lüzum ve ihtiyaçtan doğacak inceleme işlerinde de talebenin tahmin edemeyeceği müracaat yerlerinin öğretmen tarafından sorular yanına notettirilmesi temin edilmekte, icabında dersanede ve okuma odalarında bir malûmat için ne cins eserlere müracaat edileceği, kitabın nasıl aranacağı, lüzumlu yerlerinin ne şekilde kısaca kaydedileceği tatbikatı da yapılmaktadır .

Netice itibariyle, Türkçe ve onun ayrılmaz bir cüzü olan okuma dersine programın attığı ehemmiyet, okullarımızda azamiğ derecede faaliyet sahası bulmağa başlamış, gittikçe şumül ve vüsatini arttırmakta bulunmuştur . Birinci sınıf çocuğuna varıncaya kadar kitap, gazete ve dergi okumağa karşı uyanan merak, yeni program tatbikatının şayanı memnuniyet tezahürlerindedir .

KARABAYIR KÖYÜ

UMUMİĞ MALÛMAT

Halil ÖZTÜRK
Ö ğ r e t m e n1) Köyün adı ve nereye bağlı olduğu:

Köy eskidenberi Karabayır olarak ad alagelmiştir . Resmî kayıtlarda da böyledir . Üç yüz küsur sene önceki adı da Karabayır'dır. Bu kaydı taşıyan vesika hakkında ileride yazı vardır .

Karabayır köyü Korkudeli İlçesine bağlı olup bu bağlılık ta yenidir . Daha önce Elmalı İlçesine bağlı imiş .

Köyün eski ismi yoktur; ve bu isim, mahalliğ telâffuzda değişmesine imkân olmıyan KARA ve BAYIR kelimelerinden türemiştir . . .

Köyün adı yeni idarede de değişmedi . Köye Karabayır demelerinin kesin sebebi bilinmiyorsa da eskiden köyün yeri: bayırları, yamaçları kara ve kekikli oluşu bu adın kendisine verilmesine sebep olmuş denebilir .

2) Köyün genel durumu.

Karabayır köyü göçebe bir köydür . Yaylası ve sahili bulunuyor . Yaylası Elmalı — Korkudeli İlçeleri arasında Öküzgözüne bir çeyrek saat ıraktadır . Yayla bahçeliktir .

Evleri topraktır . Havası, suyu sağlığı kollar . Köylü kış yiyecekleri buralardan elde eder . Senenin, Hazirandan itibaren İlkteşrin(dahil) e kaç beş ayını yaylada geçiririz . Ötel aylar sahilde geçer . Sahil gene Karabayır adını taşır . Kepez'den bir saat kuzeyde, Burdur şosesinin doğusunda 5-6 mahalle olarak dağın bir halde bulunur . Mahalleler yerlerine birer ve yarımşar saat ıraktadır . Ortada okul mahallesi ve ok vardır . Köylünün yayla ve sahil gibi iki yerde barınması bayındırlık durumunu baltalayan âmillerdendir . Yalnız iki mahalle Kırkgöz suyunda faydalanıyor .

Köylü eskidenberi yayla ve sahilde göçerler ve göçebe halinde yaşarlar . Hatta Haziranda Finike üzerinde Akdağ denilen yaylaya, sırf hayvanlarını barındırmak ve fazlaca yağ peynir istihsal etmek için giderler . Orada Alacık denilen hasırla örtül kulübelerde ve ya keçi kılından yapılan siyah çadırlar içinde iki ay kadar kalırlar . Sonra Öküzgözündeki harmanlarını döğerler . Teşrin aylarında sahile göçerler .

3 köyün Muhtasar Tarihi :

Akdağ yaylası uğurunda büyük Söğle köyü ile Karabayır arasında çıkan münazaayı hallicin 14 üncü Padişah Ahmet tarafından mustar, hudut ve sınırları belli bir fermanla yaylanın otlak olarak Karabayırlılara ait olduğu yazılıdır . Fermanın tarihi arabî olarak şöyledir : Şehri Rebiül-evvel, selâsine elfin . Bunda köyün kadim olduğu da yazılıdır . Köyde 1911 de açılan ilkokul , gene kendinden yetişen elemanlarla hâlâ devam etmektedir .

Mütareke ve İstiklâl harbi esnasında ve sonraki senelerde köyün inkişaf ve değişimine olan tesirler her yerde olduğu gibi burada da görülür . Başkaca kayda yarar tabiiğ ve âfakiğ bir hâdise olmamıştır . Savaşların mükellefiyetini ifada bir an kusur yapmayan köylü, savaşların ezeliğ sonuçlarına da göğüs gere gere yaşayışlarını idame etmişlerdir . Askerliğe çağrılanları, en aşağı onbaşı olarak gelirler . Buna sebep , şüphesiz suludur .

4) Köyün Nüfus Vaziyeti .

Karabayır köyü 104 evden ibarettir 239 erkek , 261 kadın ki, topu 500 nüfusu vardır .

Köyde herkes Türkçe konuşur . Dini, İslâm dinidir. Köyün tarihi kışında yazılan mevziğ muhaceretten işka göç durumu yoktur .

5) Köyün Muhuti .

Ende en yakın komşu köyleri

Duacı, Nebiler, Piyadin, Yeni Muhacir köyü, Karaman köyüdür . Karabayır'ın bu köylere olan mesafesi bir ve bir buçuk saattir .

Yaylamız; Sımandır, Beğiş, Nebiler, Göçerler, Gilevgi, İlya köyleri ile çevrilidir . İlk dört köy Korkudeli'ye, son iki köy ise Elmalı'ya bağlıdır .

Yaylamız Korkudeli'ye 4 saat mesafede Korkudeli — Kızılcadağ yolu üzerindedir .

Köyün sahil parçası Antalya'ya 3.5 saat mesafededir .

Köyü bulmak için Kepez'i çıkan bir yolcu Burdur şosesinden yürüyerek şose üzerinde Atalanı denilen yere ve oradan doğuya saparak Karabayır'a gelir . Şoseden ayrılan yol âdi araba yoludur . 2.5 kilometre sürer .

6) Köyün tabiiğ halleri .

Yukarıdaki açık atmadau bilinir ve denir ki, köyün kışlığı sahile yakın dahil; yazlığı tamamen dahildir .

Yaylanın 1100 metre yüksekliği vardır . Yayla , dağ köyüdür. Sahil ovadır, düzdür . Yalnız fundalıklarla bezenmiştir .

Sahil havası mütedildir . Kışın sıcaklık derecesi ortalama $\frac{0}{7}$, yazın ise ortalama $\frac{0}{20}$, azamiğ $\frac{0}{40}$ dir .

Yaylaya kar yağar . Sahile yağmur yağar . Bu yağış Antalya merkezine olan yağışın aynıdır .

Torosların ormanlarla örtülü çığlık ve güllük dağlarına 5—8 kilometre yakında köyün coğrafi durumunu

ANTALYA LİMANI

değiştiren göl ve ırmak gibi unsurlar yoktur .

Her taraf fundalarla örtülüdür . Yalnız 5.5 kilometre yakında Düzler Çamı, görünüşüne doyum olmıyan güzelliklerdendir .

Fundalarında tilki, tavşan gibi kürklü hayvanları boldur . Yer yer yamurça (geyik) görünür. Keklikler çoktur.

Fundalarından şehrin odun ihtiyacı temin edilir . Düzler Çamı ormandır. Buradan makta alınarak kereste temin edilir .

KÜLTÜR VAZİYETİ :

1. Köyde okul ve öğretme vaziyeti :

Köyün okulu üç sınıflı ve bir öğretmenlidir .

Talebesi : Birinci sınıfta 26, ikincide 21, üçüncüde sekiz çocuk olmak üzere (55) dir . beş yıllık talebe durumu :

	Kayıt	Mezun
931—932	32	13
934—935	22	3
935—936	5	10
936—937	25	5
937—938	23	18
Tutarı	107	49

Mezunlardan yalnız iki tanesi tahsil için şehire gitti. Bu mezunlardan 37 si erkek 12 si kızdır .

Köyde 7—12 yaş arası 50 çocuk vardır .

Bina eskidir. Köylü tarafından yapılmıştır . Tamirat ve tadilatla idame olunuyor. Öğretmen pedagoji sınıflarını bitirmiştir. Okul dışında av-

cılık ve binicilik gibi sporlarla uğraşır . Köylüyü iyi hayvan beslemeye, toprağından verimli ürün almaya öğütler .

2) Köyde tahsil vaziyeti .

Köyde 7-50 yaş arası 170 okur ve okur - yazar var. Çocukken okula gitmiyenler ulus okullarında öğrendiler, okur yazar oldular .

	Sayı
Üç senelik tahsil görmüş	48
5 " " "	29
Ulus okulunda tahsil görmüş	46
Okulda okur	47
Tutarı	170

Tahsil görmüşlerin yaşayış biçimleri diğerlerine bakınca, şüphesiz farklıdır .

3) okul ve öğretmenden başka kültür vasıtaları .

Köy camilerinin asıl imam veya hatipleri yaktur . Esasen imam veya hatipliğe ehil de yoktur . Köyde üfürükçülük ve muskacılık mevcut değildir . Bu hususta okul ve öğretmenin tesirini söylemek zait olsa gerek . Köyde kütüphane yoktur .

Köye gazete gelmiyor . Yalnız okula gelen dergilerden okurlar istifade ediyorlar .

Köye gelen mektuplar askerliğe gitmiş askerlerdendir. Gidenler de onlara karşıdır .

Köye gelen mektuplardan bir örnek: (Anacağım

Hatırı nazikânını sualden sonra

4) Köyün Kültür seviyesi .

Köyde taassup, hemen hemen yok gibidir . Geri fikirler yaz ve kışkilerinden ayrılmayan öğretmenin sürekli telkinlerle giderilmektedir .

Köyde kahve yoktur . Arasına yekdiğerinin evinde toplanan samimiğ arkadaşların konuşma mevzuu, kendi kazançları üzerindedir .

Okuma yazma bilmezlerden iki kişi ile konuştum . Kullandıkları kelime tutarı dörtüüzü geçmiyor .

5) Köyün folkloru .

Ekonomiye ait [Hayvancılığı okşar] ata sözü :

— Yazlata bilersen yazlat. Yazlatamazsan güzlet . Güzletemessen kışın derisini tuzlat .

— Samanın varsa Marta koy . Marta koymassan koca öküzün gönünü kirişe arta koy .

Arkadaşlığa dair :

— İyi iken iyi, kötü iken kötü olanı arkadaş sayma . . .

*
* *

Cevizci ile tütüncü alış verişte :
Cevizci başındaki bize işaret ederek :

— Alırsan bu cevizi,
Arar bulursun bizi .

Tütüncü :

— Tütünümün kıyımı incedir;
Pek sık sarma .
Çok söze kulak asma .
Pırnar kömürünü
Ucundan kesme .
Yanmazsa gel yanıma !

*
* *

ellerinden öperim . Eğerçi benden suval olunursa hamdolsun vücudum sıhhat ve afiyet üzeredir . Sizlerin de bu minval üzere olmasını Cenabı Haktan temenni ve niyaz eylerim .

Hafem (Karısı) tarafına selâm ederim . Anamın sözünü tut, itaat et . Hemşirem kadına selâm ederim . Biraderim Mehmede selâm ederim . Yeğenim Mehmet onbaşıya selâm ederim . . . . . : . . . . .

Bu tarafa hiç havadis yoktur . Tarafınızda ne gibi havadis varsa bildirin . Bu mektubumun cevabını dört gözle beklerim .

Adresim : Erzincan J. Okulunda BL. 5 Süvarı Korkudelili Ahmet Bülbül.)

Hep askerlerin mektubu hemen hemen bir dert yangusu değil; ardaya, konu ve komşuya - gûya ulaştırılması kabil sanılan - bir selâm hamulesile doludur .

Köyde gramofon bir kişide vardır . Yalnız kendi ardası tarafından istifade edilmektedir . Plâklar daha fazla Şarkî Anadolu musikisini taşır . Köroğlu ve zeybek plâkları da var .

Köye gelen bir memur halkı toplu göremez . Okula gelir . Okuldan döner . Teması yalnız okurlarla ve öğretmenle olur . Sağlık işyarları gelirse korucudan haber alanlar koşarlar .

Şehire her evden her gün gidilme bile gün aşırı mutlaka giden bir veya birkaç kişisi olur . Eğlence yerlerine hiç gitmezler .

Mahkemede suçlunun hâkime suçsuz kanaatini verdirmek için yemini: Suçlu kasketine bizi sokmuş, bizim ucuna ölü sineği geçirmiştir :

— Olmuşu bu , olacağı bu,
Bastiğimiz toprak bizim .
Günahı vebalı varsa
Bizdeki canın boynuna :

Köyde halk şairi ve saz şairi yoktur. Köyden dışarıya çıkmamış hiç kimse yoktur .

Köyden yetişmiş, elân köyde berhayat müsafir severliğile ün almış Hasan Çebeci vardır . Tüccar olarak ta Antalya'da yerleşik Tefvik Karabayır ve biraderi Korkudeli'de yerleşik Halis Karabayır vardır .

SIHHAT VAZİYETİ :

1) Umumiğ sıhhat ve temizlik vaziyeti .

Köyün yayla ve sahili sağlığı kollayan yerde kurulmuştur . Bataklık ve saire yoktur. Böyle olmakla beraber kazancı gayet güdük olan köylünün besim bakımı ve besine önemi azdır .

Bu köyün ahalişi iri yarı ve iri kemikli değildir . Orta boyludur . Erkek ve kadın boyda eşittir . Boyları 1.75 azamiğ ile 1.50 asgariğ arasında rakam alır .

Anneler, babalar ötedenberi temizlik dersi aldılarsa da sağlığı kollar bir temizlik takip ve tatbikinden uzak bulunuyorlar . Temizlik bakımından bu köy çok geridir . Helâlar, kuyular, ahırlar ve evler fennin ve tıbbın icaplarına uygun değildir .

Köyde yüksek ev 5 kişide bulunuyor . Onlar da henüz tamam değildir . Geri evler hep yerden olup güneş görmez ve hava almaz . . .

2) Hastalar ve tedavi vaziyeti .

Köyde sıtma ve verem hastalıkları vardır . Ara sıra lohusalıktan ölenleri de görüyoruz .

Karabayır köyünde emrazı zühreviye yoktur . Henüz bir vaka dahi görülmemiştir . Ruhan ve bedenen sakatlık yoktur . Yalnız görülen zekâca noksanlıklar ya işlenmemiş veya doğumda anne sütü alamamış bulunmasından ileri geliyor sanırım .

Köye yalnız aşı işyarı gelir. Ödevini yapınca gider

Köylüler tedavi için şehire giderler . Köylü ameliyattan korkar . Bunun, hastanın reyine kalmış bir iş olduğu hakkında telkinat verilmektedir. Köyde kaplıca yoktur . Tılsım vesaireye inanan azdır . Muska ve saire yapan yoktur .

3) Beden terbiyesi ve gıdaları .

Spor organında iz ve ad almışlardan bu köyde yalnız avcılık vardır . Kışın deve güreşleri olur . Düğünlerde davul önünde zeybek, konyalı, köroğlu oyunları oynanır. Köyde içki kullanılmaz . Yalnız sigara içilir .

Herkesin süt verecek beşer onar keçisi veya bununla beraber birkaç ineği vardır . Süt alır . Sütten Mûtat mamulâtı yapar . İhtiyacından fazlasını satar . İyi peyniri satarsa loru kendisi yer . Sebze ihtiyacı için ekilir . Kışın tarhana ve bulgur aşı köylünün birinci besinidir . Yazın yoğurt ve süt . Ekmekleri mayasızdır . Köyde fırın yoktur . Herkes evindeki düzenile yufka yapar . Yemekleri basit pişirirler .

ANTALYA İLİ

— BİR DENEME —

Tayyar ANAKÖK
Lise Öğretmenlerindne

Mevki ;

Antalya İli, $36^{\circ} - 37^{\circ}$ arz dereceleri ve Londrada'ki Greenwich'e nazaran $29^{\circ} - 32^{\circ}$ 30 tul daireleri arasındadır .

Antalya; İspartanın (Davraz dağı) , (Eğirdir gölü) ; Afyon'un (Ço - ban mevkii) ; Kocaeli'nin (Hendek İlçesi) ile aynı tul dairesi üzerindedir. Türkiye dışında (Leningrad), Şimal Buz denizinde (Şimal burnu), Afri - ka'da (Mısır toprakları) , Kap'ta (Natal) in merkezi olan (Dürben) ile de aynı tul dairesi üzerinde bulunur .

Batıda (Mora), (Sicilya adaları) , (Tunus) , (Cezayir) , (Fas) ülkeleri ile, doğuda (İran) , (Afganistan) , (Orta Asya) ile de aynı arz derecesi üze - rinde bulunmaktadır .

Hudut ;

Doğuda (İçel) ; Doğu kuzeyinde (Konya) ; kuzeyinde (İsparta) , (Bur - dur) ; batıda (Muğla) ; güneyde (Akdeniz) vardır .

Sahil hududu: Doğuda (Kalediran) , batıda (Eşen) çayıdır. Bu iki mevki arasındaki açıklık 211 kilometre kadardır . (211 deniz mili de sayılsa hata olmaz.) En uzun yer bu iki mevki arası sayılır. İlimizin en geniş yeri; kuzeyde (İncebel köyü) nün kuzeyinde (Asas dağı) ile, Kaş'te (İnce burun) arasındadır . (Takriben 180 kilometre) .

Doğru bir çizgi ile Antalya'nın genişliği 111 kilometre ve uzunluğu bu - nun üç mislinden fazladır .

Yüz ölçüsü ;

İlçe ve köyleri ile birlikte Antalya ilinin kapladığı toprağın genişliği 19 479 kilometre murabbıdır .

K o m ş u i l l e r l e k a r ş ı l a ş t ı r m a :

Yüz ölçüsü, nüfus ve kesafet (bir kilometre murabbana düşen insan) sayısı bakımından, komşu illerle Antalya arasında şu farklar vardır :

İ L L E R	Yüz ölçüsü	Nüfus	Kesafet
Antalya	19 479	242 609	12,4
İçel	9 845	91 000	9,2
Konya	48 990	504 000	10,0
Burdur	6 610	84 000	12,6
İsparta	9 275	145 000	15,6
Muğla	12 160	175 000	14,4

Yukarıdaki cetvele göre :

Toprak bakımından Konya birinci, Antalya ikinci ;

Kesafet bakımından İsparta birinci , Muğla ikinci , Antalya dördüncü gelmektedir .

Coğrafiğ vaziyet :

Antalya tabiiğ hudutlarla, öbür İllerden ayrılır. Antalya, Güney Anadolu'nun batı kısmındadır. Batıda Eşen Çayı ile Doğu Anadolu'dan ayrılmış bulunur. İnşikak (yer yarılması) hâdisesi Eşen Çayı boyunda olmuş ; bu hâdise ve bu mevki, güneyin batıya intikal sahasını teşkil eylemiştir .

Asıl Toros'lar, Antalya'yı batı, kuzey ve doğudan çember içine almış bulunuyorlar. Antalya'yı güneyden deniz çevirmiştir . Deniz ile Toroslar arasında Antalya ovası uzanır. Bu ova Toros'lara muhtelif istikametlerde yaklaşır ve uzaklaşır. Şu tabiiğ teşekkül, Antalya'yı iki bölgeye ayırmaktadır:

1) Sahil bölgesi, 2) Yayla bölgesi.

En yüksek dağlar Korkudeli'de (Beydağı - 3 086) ; Kaş'ta (Akdağ - 3 075) dir . En alçak dağlar: Antalya merkez İlçesi hndudu içinde (Asar dağı - 903) Finike'de (Margiz dağı - 990) dir . İlimizin vasatiğ irtifai : 1 995 metredir .

Yayla, Antalya'nın batı sahilinden ve Finike ile Kaş'tan Korkudeli'ye doğru yükselmekte ve oradan itibaren doğuya ve güneye doğru inildikçe arazi alçalmaktadır .

Akseki ile Finike ve Kaş'ın en yüksek yerleri, irtifa bakımından biri birine yaklaşırlar .

Sahil vaziyeti :

Sahiller, dahildeki dağların vaziyetlerine göre teşekkül etmişlerdir. Batıda Toros'lar, güney - kuzey istikametinde ilerledikleri cihetle sahil de aynı istikamette devam eder. Doğuda Toros'lar doğu güneyi ve sonra kuzey doğusu vaziyetinde uzadıklarından sahil de Toros'ların bu vaziyetine müvazi olarak uzayıp gider .

Antalya'nın sahilleri tulâniğ sahildir. İskenderon'a kadar bu tulâniğ sahil devam eder; ve inşikak sahili sayılır. Anadolu'nun başka sahilleri de inşikak hâdisesinin bir neticesi olduğu gibi .

Toros'ların iltiva kavsinin güneyi ile , Amanos'ların güneyinde derin bir çöküntü olmuş ve bu çöküntülerden mühim bir kısmı deniz altında kalmış, yalnız (Kıbrıs) deniz üstünde görünmüştür .

Antalya'nın batısında ve doğusunda iki çıkıntı vardır. Biri doğuda Taşili ve Silifke çıkıntısı, öbürü batıda Finike, Kaş muhaddep çıkıntısıdır .

İskenderon körfezi ve Adana alçak sahillerini istisna edersek ; güneyin

sahil derinliği 200 metreyi geçmez; ve sahilin yakınından ince şerit halinde uzanır gider .

Kıbrıs ile Anadolu arası 1 200 metre derinlikdedir. (Kelidonya) burnu açıklarında sahilden 12 kilometre mesafede derinlik 2 000 metreyi bulur .

Tahtalıdağ'ın yakınında derinlik yine 2 000 metreden fazladır . Tahtalıdağ'ın tepesi ile deniz dibi arası 4 500 metre irtifanı bulmuş oluyor .

Doğu Akdeniz'in en derin yeri Antalya sahillerine yakındır. Fethiye ile Rodos arasındadır. (3 865 metre) .

Antalya sahillerinin bu günkü vaziyeti, teşekkül esnasındaki vaziyetlerden oldukça farklıdır. Bu farkları doğuran âmiller: inşikak hâdiseleri, inhidamlar ve itikâllerdir .

Eşen Çayı kenarında vukua gelen inşikak hâdisesi ve bu hâdiseye dolayısıyla ile ortaya fırlayan gazlar arazi ve sahillere üzerinde de mühim tesirler yapmış; arzın çehresini, sahillerin vaziyetini bu günkü şekle yakın bir hale getirmiştir. Bu günkü şekli bulması ise devamlı aşınmaların tesiriyledir .

Antalya'nın doğu sahili, itikâl ve telahhuk sahillere dir. Hastane ve Konyaaltı'na doğru devam etmekte ve falezlerden mürekkep bulunmaktadır .

Yüksek sahillerde kayalar hem mukavim, hem mütecanis olur. Deniz bu kayaları her noktasında aynı tesir altında aynı şekilde aşındırır . Vakıa bu aşınma pek ağır olur; fakat manzara hemen hemen biri birinin aynıdır .

Antalya'nın yüksek sahillerinde bu âmilleri görmek mümkündür .

J E O L O J İ K M A L Ū M A T

A) Antalya, Jeolojide (üçüncü devir) diye anılan bir devrin hediyesidir. İskenderon, İçel, Antalya, Marmara'nın güney kıyıları doğu ve orta Anadolu'nun mühim bir kısmı bu devirde meydana gelmiştir.

Bu zamanda Antalya'da da arazi mütemadiyen yükseliyor, kıvrılıyor, çöküyor, yarıyor; kâh silsileler, kâh münferit bir halde dağlar vücuda geliyordu. Bu hal Toroslari, Ararat'ı, Süphan, Erciyaş gibi dağları meydana getirdiği gibi Avrupa'da Alpleri, Karpatları, Asya'da Himalaya, ve Kafkasları meydana getiriyordu .

Yine Anadolu'da bu zamanlarda yanardağlar faaliyet halinde idiler .

1 . Eosen Sistemi :

Antalya'nın içinde ve Margiz dağları ile Tahtalıdağ'ın ve Kaş İlçesinin Eşen Çayı kenarlarında üzerleri bal peteğine benzeyen ve çukurlar görünen kalkerli kayalar vardır. Bunlara (Polipiyeli kalkerler) denir. polipiyeli kalkerlere Burdur ve İsparta'da da tesadüf olunur. İşte bu taşların parçalanmasından husule gelen topraklar üçüncü zamanın birinci sistemine aittir. Buna (Eosen sistemi) diyorlar .

Akasyalar, bağ asmaları, serhasiyeler ve taflanlar bu devrin mahsulleri sayılırlar ki, hepsi Antalya'mızda mevcuttur .

2 Oligosen Sistemi :

Küllük dağları civarında rüsubiğ (tortu) kayalara tesadüf edilmektedir. Akçaağaç, Gürgen, Meşe, Hurma vesaire gibi ağaçlar bu devirde meydana gelmişlerdir. Bu devirde Akdeniz'in suları çekilmiştir .

Finike ile Kaş arasında oligosen arazi görülmektedir .

Yerde sürünen hayvanlar, kuşlar ve memeli hayvanlar da bu devirde meydana gelmişlerdir .

3-Miosen Sistemi :

Demre çayının ve Başgöz nehrinin ayakları arası ile Boğa çayının doğusunda ve Aksu ile Köprü çayı arasında metamorfik (Mermer ve şist) araziye de tesadüf olunur .

Bu Sistemin nebatları: Akçaağaç, kavaktır. Bu devrin sonlarına doğru ceviz ağaçları da görülmektedir .

Bu devrin kayaları : bazalt ve andazittir. İkisi de indifaiğ kayalardır. (Bazalt siyah bir taştır. Terkibinde demir olduğu için ağırdır. Sathında boşluklar görülür; bunun sebebi taşın içindeki gazların her hangi bir sebeple uçmuş olmasıdır. Andazit kayalarının rengi yeşildir.)

Tahtalıdağ ile Bademağacı'nın doğusuna rasgelen dağlarda nadiren görülür .

4. Pliosen sistemi :

Diğer devirlere nisbetle çok yeni olduğu için bu zamana Pliosen denilmiştir. Bu sistem zamanında Antalya'yı alâkadar eden yerlerde müthiş hareketler vukua gelmiştir :

Atlas okuyanosu ile Akdeniz arasındaki arazi bu devirde çökmüş, Septe (Cebelüttarık) boğazı meydana gelmiştir . Bu çöküntü Akdeniz'de 2 000 metre derinliğinde çukurlar vücade getirmiştir. Çukurlarda bu devrin ortasına doğru öyle birkinti hasıl olmuş ki, Sicilya'da, Yunanistan'da denizin sathından 1 500 metre yüksekliğinde dağlar sivrilmiştir .

Liğinit kömürü de bu devrin mahsulüdür. Burdur'un cenubundaki dağlara kadar uzanır .

Bu devirden evvel Anadolu, Yunanistan'a bitişik idi. Ege denizi ortada yoktu. Adına (Eceit) deniliyordu. Anadolu sahillerine amut bir çöküntü oldu. Ortası çukurlaştı. Sular hücum etti. Ege denizi hasıl oldu. Ege denizinde gördüğümüz adaların hepsi bu devrin mahsulü sayılır .

B) Diğer Jeolojik devirler :

Alanya ile Silifke arasındaki sahil toprakları ile Akseki azazisi ve Haydar ve Geyik dağları (Arkeen) devrine ait teşekküllerdendir. Toprak te-

şekkül ü tarihinde en eski devir budur. Bundan ötürü Antalya'da en eski devir teşekkülâtı vardır .

Kayaların bu devirde tahallüle başlaması ve tahallül keyfiyetinin doğu - batı istikametinde ilerlemesi dolayısı ile münbit topraklar meydana gelmiştir . Bulgar, Geyik, Haydar dağlarında simli kurşun mağdenine tesadüf edilmektedir . Bu mağden (arkeen) devrinin mühim hediyeelerindedir . Bu da Antalya'da arkeen devrinin bulunduğuna canlı bir misal teşkil eder .

İndifâ ve teressüp keyfiyeti arkeen devrinden sonra başlamıştır . İndifâ'lar bazı tabakaları örtüyor ve dünya yüzünü mütemadiyen değiştiriyordu .

Antalya ovası teressüp ovasıdır . Teressübat ovanın, çukur yerlerini doldurmak suretiyle, tabiiğ olarak toprağı ıslah etmiş ve verimli bir hale getirmiştir .

Tahtalıdağ'ın batısından. Alakır Çayına doğru uzanan sahada tebeşir teşekkülü vardır ki, ikinci zamanın sonu ve üçüncü zamanın başlangıcı sıralarına tesadüf etmektedir .

Antalya'da dördüncü devir teşekkülüne ait arazi de vardır . Boğa Çayı munsabından Lâra'ya kadar devam eden deniz sahiline muvazi ince şerit halindeki topraklar dördüncü devre aittir . Allüvyonlu toprakları ihtiva ettiğinden bu arazi çok verimli ve münbittir .

C) Jeolojik hediyeelerin faydaları :

1 — Antalya ormanları, polbiyeli kalker kayalarının zamanla tahallül etmesinden hasıl olan topraklardır . Bu nevi topraklar ziraata pek elverişli değillerdir . Fakat orman yetiştirmeye müsaittirler . Antalya'nın cesim ve balta girmemiş ormanlarının pek çoğunda bu toprak mevcuttur .

2 — Oligosen sistemi topraklar üzerinde de ziraat pek mahdut olur . Yalnız ıslah edilmek şartı ile bol hububat yetiştirilebilir .

3 — Miosen topraklar, Antalya'nın ormanlık sahalarını genişletmiştir . Devamlı ve muhtelif hâdiseler, topraklar üzerinde değişiklikler yaptı. Bugünkü aktığı gibi değil; enliliğine doğru akan ırmaklar, Antalya topraklarında galip bir şekilde kumları çoğaltmıştı .

Kumları galip olan topraklarda ormanlar çok sık olur . Bundan dolayı Antalya'da ormanlar çoğalmıştır. Bununla beraber bu sistem topraklarda ziraat ilerlesin dinilirse, bunları ıslah etmek icab eder .

4 — Krom, petrol mağdenleri bu devrin hediyeeleridir. Krom, serpan - tin kütleleri içinde bulunduğuna göre yanardağ bulunduğuna şüphe bırakmaz.

(Bitmedi)

İstiklâl harbinde Antalya'nın ilk şehidi

Mustafa Haşmet (*)

— Ölümünün yıldönümü dolayısı ile —

Nuri TARHAN

Korkudeli Hâkimi

Yıl, 1335 .

Dul kadın, büyük harbin, dönmiyen yolculuğuna çıkan, çocuğunun babası için artık hasret şarkısı söyleyemiyor. Sabır ve tevekkülünün sonsuz ıstı-
bına başka ve yaman bir acı daha karışmış: Bozuk kaldırımlarda istih-
karla dolaşan yabancı mahmuz şakır-
tılarına kulaklarını tıkıyor .

Ah bu acı. . bu yaman acı , ona yıllar süren sefaletten, kolera'ya kur-
ban giden çocuğunun , Galiçya'da sarfedilen kocasının ölümünden daha ağır gelmişti .

*
* *

Yıl , 1335 .

Hasret çeken, çile çeken , ıstırap çeken Antalya, derin bir hayal inki-

sarı içinde dul kadının bütün duy-
duklarını duydu .

Barbaros'un adalarda , deniz aşırı beldelerde Türk bayrağını dalgalan-
dırmak için hareket noktası olarak seçtiği sular, yabancı teknelerin vü-
cudiyle kirlendi. Lekesiz semalar, bu teknelerden çıkan dumanların kara bulutlariyle örtüldü. Antalya sokak-
ları alışılmıyan, vukuu düşüncesi bile muhal sayılacak olan bir takım man-
zaralarla doldu ve Antalya halkı , hoyrat ve küstahca hareketlerle yara-
lanrn milliğ gururlarının ıstırabı altın-
da, hatırası nesilden nesile intikal edecek üç uzun yıl geçirdi .

*
* *

Yıl , 1335 ve Şubatın yirminci gecesi .

Antalya'nın kaldırımsız ve yılan-
kavi yollarını, bulutlar arasından sızan soluk bir ay ışığı hafifce aydınlatıyor.

Haşmet, gece yarısına kadar bir arkadaşının evinde oturmuş , şimdi evine donüyor. Kale kapısına yak-
laşınca nöbetçi karakolu kulübesin-

(*) Mustafa Haşmet, 1296 yılında, Antalya'nın Sağır bey mahallesinde doğmuştur . Bütün ömrü Korkudeli'de geçmiş ve ölümünden bir müddet evvel kaza belediye meclisi azalığına seçilmişti. Şaram-
pol yolu üzerindeki Hocanebi mezarlığında med-
fundur. Kabrinin münasip bir yere naklini ve şanı-
na lâyık bir mezar yapılmasını Antalya'nın çalış-
kan şarbayından rica ederiz. Bu hususta Korkudeli halkı da üstüne düşen maddiğ yardım borcunu seve seve ödiyecektir .

den korkak ve muhteriz iki hayala -
tın kendisine sokulmakta ve anla -
madığı dilden bir şeyler söylemek -
te olduklarını görüyor .

Gece yarısı bir hâdise çıkarma -
mak için yabancı dilden yegâne öğ -
rendiği iki kelime ile, (evet, hayır) la
işi geçirmek istiyor .

Kabadayı yapılı adamın bu halini
korkaklığına hamleden , onun hakikiğ
maksadını sezmiyen yabancı devri -
yeleri, cesaretlenerek onu kulübeye
doğru sürüklemeye başlıyorlar .

İşin çığırından çıktığını ve neza -
kete sığar yeri kalmadığını gören
Haşmet, bir silkinişte kendini kurtarıyor.
Nöbetçilerden evvelâ birini ,
sonra öbürünü boyunlarından yaka -
lıyarak, ayaklarının altına alıyor ve
silâhlarını da ellerinden alarak, onları
bir müddet ayaklarının altında tut -
tuktan sonra bırakıyor ve (Türk
âcizlerle uğraşmaz, alın silâhlarınızı)
diyerek silâhlarını veriyor , hiç bir
şey olmamış gibi yoluna devam edi -
yor .

Mert insanlar, karşılarındakileri de
mert bilmek ve mert görmek haleti
ruhiyesini taşırlar . Bilhassa Türkler,
kahbeliği düşmanlarında bile tasav -
vur edemezler .

İşte Haşmet, bu asil yaradılış ve
düşünüşünün kurbanı oldu :

Bir dakika evvel ayağının altında
can korkusuyla gözleri yatağından
fırlamış bir nâmerdin kırılması parmağı,
mavzerin soğuk tetiğine dokundu .
Tüfek patladı, Haşmet yıkıldı; fakat

inlemedi. Canını dişine takdı, kalkdı,
yoluna devam etti. Tüfek tekrar pat -
ladı, Haşmet tekrar yıkıldı , tekrar
kalkmak istedi. Fakat madde, beden
ruhun azim ve iradesine tahammül
edemedi .

Türkün kara bahtı gibi kararmış
toprak, Antalya'nın ilk şehidi Haş -
met'in kızıl kaniyle bol bol sulandı.

Haşmet'in son demine yetişenlere
söylediği son sözleri şunlar oldu :

(Öldüğüme yanmadım , sitemim
kaderimedir, keşke mert bir düşman
kurşuniyle öleydim . .) .

* * *

Haşmetin ölümü, yıllardanberi An -
talya halkının biriken gayzu kininin
tezahürüne, milliğ gururunun şahlan -
masına bir vesile oldu . Al bayrağa
sarılan mubarek nağışı, bütün Antal -
yalıların iştirak ettiği bir merasimle
son istirahatgâhına götürüldü .

Mezarı başında Antalya'nın asil
çocukları işgale olan bütün hinçları -
nı pervasızca, birer tokat gibi ya -
bancılardan suratlarına savurdular .

* * *

Bu tarihten sonra Haşmet'in aziz
ruhu, Şarampol yolundan, garp cep -
hesine akın eden Antalya delikanlı -
larının geçit resmini seyretti .

Bunlardan bir kısmı, gittikleri yer -
lerden dönmediler. Bir kısmı ise hâlâ
aramızda, geçmiş günlerin acılarını
anarak, şehit olan arkadaşlarını hü -
zünle yâdederek, hür ve mes'ut va -
tan toprağı üzerinde birer Cumhuri -
yet bekcisi olarak yaşıyorlar .

Eski Saz sohbetleri

— Âşık Şemsi'yi okurken —

Faruk EDİZ

Mersin Ortaokul Yardirektörü

Eski saz sohbetleri, halk edebiyatımızın değerli yapraklarından birini teşkil eder. Bu, saz ve şiirle nükteli, kinayeli söyleşmeler, çok kez münakaşalı bir hal alır ve şairler, buldukları yeri tıklım tıklım dolduran yüzlerce meraklı dinleyiciye edebiğ bir hava içinde dedikodusuz, hoş ve heyecanlı saatler yaşatırlar.

Sâirleri ekseniya dört arkadaşları gezerler. Çıktıkları bir iskelede veya uğradıkları bir kentte hemen oranın belli başlı kahvecileri yanlarını alır. Her biri onları kendi kahvesine götürmeğe çalışır. Bu, şairler için kaçırılmaz bir fırsattır. Kendilerini ağır satarlar. Henüz bir karar vermemiş görünürler. Sonunda en müşterisi bol, en kazancı yolunda kahveci âşıklara kavuşmuş bulunur. Dört arkadaş kahvenin en baş sedirinde yer alırken, dört saz da en göze çarpan bir duvarın yüksekçe bir yerine asılır.

İlk üç gün, âşıkların dinlenme hakkıdır. Bu üç gün içinde indikleri kahvenin konuklarıdır. Orada yer, içer; orada istirahat ederler. Gördükleri saygı sonsuzdur; el üstünde tutulurlar.

Bu arada âşıkların geldiğini halka bildirmek gerektir. Fakat, bu işte de acele edilmez; ağır davranılır. Ancak üçüncü gün tellâl çağirtmek âdettir.

Ve o akşam yatsıdan sonra büyük bir akın kahveyi doldurur. Muhabbeti açma töreni şöyle yapılır: Şâirler tarafından hazırlanmış olan bir muamma, kahvenin münaşip bir yerine asılır. Kahveci başka kimsenin bilmediği bir çözümlü biçimini gösterir bir kâğıt ta bir çekmeceye kilitlenir. Önce kahve sahibi muammanın yanındaki tutkallı levhaya - kudretine göre - bir altın veya bir gümüş mecdiye koyar. Artık şâirlerin sazlarını ele alma zamanı gelmiştir. Yavaş yavaş, tek tek, mısralarla karşılıklı söyleşmeler başlar. Bu küçük alıp vermeler, sonunda beyitler, kıtalarla yer değiştirir. Daha sonra uzun divanlar alınır. Bu divan, ya âşıkın kendisinin, yahut ta usta malı olur.

Bu, böyle üç gece sürer. Bu üç gece içinde yalnız karşılıklı şiirler okunur, o kadar... Dördüncü gece, muhabbette bulunan kentin ileri gelenleri, zenginleri için methiyeler

söylenmeğe başlanır. Bunlar, o adamın hali, tavrı, giyinişi, kuşanışı, oturuşu, kalkışı, gülüşü, söz söyleyişi, işi, gücü ile ilgili olur. Çoğun ince telmih ve tariz' tüllerine sarılarak atılan bu medih oklarına amaç olanlar, âşıklara gönüllerinden koparı verirler. Bu bahşışlar kahvecinin levhaya bıraktığından fazla olursa onun yerini alır ve levhaya verenin adı yazılır, öteki para da şairin yanındaki postun altına konur. Verilen ufak bahşışların yeri de doğrudan doğruya bu postekinin altıdır.

Parayı vereni utandırmamak için böyle yapılır.

Bu muhabbetler, böylece birinden öbürüne eklenerek, haftaları, ayları bulur. Muammanın indirilmesi gösterilen rağbetin azalmasına bakar. Gelen gidene, artık kendisinden bir iki, bir iki kıtaya karşılık beş, on kuruş alınabilecek kimse kalmadı mı, o vakit yeni ve son bir törenle o, günlerden, haftalardan beri herkesi meraka düşüren düğüm çözülür. Yahut bindebir kahveye uğrayıverecek yabancı bir şairin zekâsı da bu muammanın indirilmesi işine yardım edebilir. Fakat bu, âşıkları çok üzer; o anda yerin dibine geçtiklerini hissederler. Yabancıнын yüksek sesle ve övünçle okuduğu şiiri işitmek için kulaklarını tıkayacak olanlar :

Meydan yerinde nice kâmiller
Bulurlar alırlar saz elden gider.
Sevildiğin yere sık varıp gitme
Kalkar itibarın naz elden gider.

Onların o güne dek aşk dolu bir

didinme ile topladıkları parayı, bu şairin almağa hakkı vardır. Fakat nedense bu âdet olmamıştır. Yalnız zavallı âşıklar, bu ilde artık onurlarını kaybetmişlerdir. Ve türedi şair, kendine takdir dolu alkışlar toplayarak gurur ve övünçle sokaklardan geçerken, dertli şairler de ellerinde sazları küskün adımlarla bir başka kentin yolunu tutarlar.

Fakat, bu pek nâdirdir. Kendilerine bir çok geceyi zevk ve neşe içerisinde geçirten saz şairlerini, halk sonsuz bir sevgi ve saygı ile uğurlar ve ceplerinde çalışmalarının haklı mükâfatı, kalplerinde güzel ve canayakın sanatlarının sıcak ve umutlu duygularıyla başı dik, içi ferah dört, yoldaş, geniş başarı denizinin yeni ve parlak bir kıyısına doğru, çağlayarak ilerleyen coşkun bir su gibi, akarlar; coşkun bir su gibi ve bitmez tükenmez bir sevinçle . . .

*
* *

Türkakdeniz'in dördüncü sayısında bahsettiğim Burdur'lu Âşık Şemsi'den gene bir kaç parça sunmak isterken, gün görmüş ve nice saz sohbetlerinde bulunmuş, Antalya'lı Sayın bir ihtiyarın anlattığı " Geçmiş zamanın hayali bile cihan değer ,, bu tatlı hatırasını anmadan geçemedim .

Bu muhabbetlere bütün bir ömür veren Âşık Şemsi de Burdur'dan sık sık Antalya'ya geçmiş ve dört mevsimi bahar olan bu yeşil yurdun ilham Kaynağı güzellik ve sıcaklığı içinde içli şiirler söylemiş, özlü muammalar asmış ve çözmüştür .

Onun, kitabının sonuna koyduğu şu muamması üzerinde ben de durdum:

Bir muamma söyledim rah içre âzim izi yok
Hem südü oldu helâl lâhmı haram tilmizi yok

Bu muammanın hal tarzına dair kitabın bir yerinde bir işarete veya bir anahtara raslamayınca büsbütün merakım arttı . Kitabın sonuna konuluşu beni düşündürdü . Bir nokta üzerinde oğlu Mustafa Güneşle konuştuktan sonra netice meydana çıktı : Yolda gider izi yok: Güneş . Sütü helâl, eti haram : İnsan “ Tilmizi yok „ sözüne gelince : İşte oğlundan öğrenmek istediğim cihet bu idi . Kendisine, babasının bir yetiştirmesi olup olmadığını sormuştum . Filhakika Şemsi'nin, hiç çırağı yokmuş . Kendisine intisap için gelenleri “ Sonra bana inkisar edersiniz! „ sözüyle kabul etmezmiş. Mesleğinden hoşnut olmadığını her zaman açar ve : “ Ah şu gurbet gezdirmesi olmasa ! „ der, hayıflanırmış .

Bu suretle muamma çözülmüş oldu : Güneş; İnsan kelimelerinin münasebetinden “ Şemsi „ adı çıktı . Çırağı olmıyan âşık, “ Tilmizi yok „ sözü ile de bu ismin doğrudan doğruya kendi adı olduğunu gösteriyordu. Muammanın kitabın sonunda olmasından bir ipucu elde etmekte haksız değilmişim, meğer şair, bu muamma ile kitabına imzasını da atmışmış .

*
* *

Güzel bir tesadüfün elime geçirdiğini geçenki yazımda da söylediğim şair Şemsi'nin yazma kitabından her vakit zevkle okunabilecek bir, iki şiir daha alıyorum :

Bazı demde baykuşa viran eder aşk âdemi
Bazı demde hâk ile yeksan eder aşk âdemi
Âşıkın maşuku vardır maşukun âşığı var
Bazı demde sır ile sultan eder aşk âdemi
Gösterüp gül rengini şebnem açup hak goncasın
Bazı demde bülbüle gülşan (!) eder aşk âdemi
Gördüğü demde yakar aşk ateşi pervaneyi
Bazı demde ateşi suzan eder aşk âdemi
Arifi billâh olan irfanı mahrem madeni
Bazı demde Şemsiya irfan eder(!) aşk ademi

Gönül sefinesi girdabı gamdan
Lenger etmiş badın havasın bekler
Mecnun bağı olan gûhu sitemden
Baştan aşağıya Leyla'sın bekler
Şimdi bir bilirler altınla pulu
Şap ile şekeri har ile gülü
Siyah zağla farketmezler bülbülü
Serçeler ankanın yuvasın bekler
Ne hikmet bir yerden olmadı himmet
Açılmadı gitti babı mürüvvet
Herkes muradına erdi selâmet
Şemsiya hak babın rızasın bekler

Gönül ister iken bir tahtı mamur
Vardı baykuş gibi virana düştü
Her güzden olayım der iken mesrur
Gama tebdil oldu efgana düştü

Çekti gam askerinin açtı bir sancak
Bütün derdü elem hep oldu ilhak
Vücutüm sarayın eyledi ihrak
Tutuştı ateşi hicrana düştü

Demadem çekerim bir aşku sevda
Cedidi bir dahi olundu peyda
Biçare derdimend âşık Şemsiya
Söylendi dillerde lisana düştü

*
* *

Geniş ve yaşlı bir folkloru bulunduğu inandığım Antalya'dan bugün ayrı oluşum, ne yazık ki, bana, kıymetli arkadaşlarımın bu alandaki çalışmalarına daha yakından katılmak imkânını vermemektedir. “ Türkakdenizin „ in dolgun ve olgun sayfalarına uzattığım bu değersiz yazıyı . oüzüntünün bir tesellisi olarak görüyorum .

BİZE GELEN HALKEVİ DERGİLERİ

1) Taşpınar :

Afyon Halkevi Dergisi — aylık — Sayı : 63 — İkinci Kânun 1938 .
Afyon'lu halk şairi Vehbi'nin Kışdestanı, Afyon'da söylenen türküler serisinden İslâmoğlu türküsü, eski zamanlarda Afyon'da yaşayış başlıklı yazılarda Afyon'un kültürel varlığından güzel parçalar bulduğumuz bu derginin diğer yazıları şunlardır: Türklerin Devletçiliği — Hakikatın gölgesinde (şiir) — Adanalı Ziya'dan parçalar (şiir) — Köylünün yükselmesi — Zafer türküleri (şiir) — Dediler (şiir) .

2) Görüşler :

Adana Halkevi Dergisi — Aylık — Sayı : 6 — İkinci Kânun 1938 .
Adana'nın işgaline ve kurtuluşuna dair bir başyazı ile Adana şairleri üzerine Halkevinde verilen bir konferansın gerisi ve Adana Halkevi haberleri, Adana'yı tanımaya yarayan yazılardır . Bunlardan başka küçük kıtada 32 sayfalık dergideki manzum ve mensur yazılarla makaleler zevkle okunuyor.

3) İnanc :

Denizli Halkevi Dergisi — aylık — sayı : 10 — Birinci Kânun 1937.
Ulusal arttırma ve biriktirme haftası münasebetile başyazı, (Ekonomide devrim) mevzuuna ayrılmıştır . (Denizli zeybeği) ile (Horon) u karşılaştıran bir nesirden ve (Üzümcü Güney) adlı manzumeden başka, bu derginin Denizli'ye mahsus olduğunu hatırlatan yazı ile karşılaşamıyoruz : Derginin öbür yazıları : Bayrağımız — Felsefe nedir? — Sağlık öğütleri — Kartalın ölümü (şiir) — Hayattan pozlar — İpekböceği besleme — Irak menzilleri — Atam ve Hataya (şiir)

4) Yeni Türk

İstanbul, Eminönü Halkevi Dergisi — aylık — sayı : 61 — İ. Kânun 1938.
Değerli kalemlerin topladığı bu genel kültür dergisinin son sayısında istifade ile okunan yazılar : İstanbul'un imarı — Gülzarî — Osmanlı Pa-dışahları ve ecnebî hükümdarlar (2) — Aşık Emrah — Bizans (3) — Mezarlar (şiir) — İstanbul bibliografyası — (3) — Rize (Şiir) — Hatay (Şiir) — Eski tarihte kadın — Üç mektup (Hikâye) — 6. cildine başlayan dergi, genç istiatların tanılması ve inkişafı maksadı ile bu sayısından itibaren genç kalemlere de sayfalar ayırmış bulunuyor .

5) Halkbilgisi Haberleri :

Eminönü Halkevi Dil — Tarih — Edebiyat kolu tarafından çıkarılır — aylık — Sayı : 75 — İkinci Kânun 1938 .

Folklor derlemelerine ve etütlerine yayın vasıtası olan derginin son sayısında : Sinop'ta çocuklara ait inanmalar — Cilt hastalıkları — İstanbul masalları — Ereğli şairleri — Bozkır âdet ve ananeleri başlıklı yazılar vardır .

6) ÜN :

İsparta Halkevi dergisi — aylık — sayı : 45—46 B. ve İ. Kânun. İsparta ve çevresini her bakımdan tanıtmak yolunda muvaffakiyetle yürüyen bu komşu derginin son sayısı da faydalı ve değerli derlemeler ve etütlerle doludur . Ulusal arttırma ve biriktirme haftası münasebeti ile derginin başyazısı (Tasarruf ve bu ihtiyacı doğuran âmiller) mevzuuna tahsis edilmiştir . (Onun yolunda) şiiri ile (aşk ve çiçek) adlı mâniler de zevkle okunmaktadır .

7) Fikirler :

İzmir Halkevi Dergisi — On beş günlük — Sayı : 161, 162 ve 163. Dergi, daha ziyade, genel eğitim ve öğretim meselelerine ve tatbika dair yazılara yer ayırmaktadır . Bunlardan bir kısmı, evvelki sayı başlanıp henüz tamamlanmayan yazılardır .

Fikirler'in bu üç sayısında, İzmir muhiti ile ilgili ancak üç yazı vardır . Bunlardan biri, Bay N. Bilge Ardıç'ın (İzmir'de 12. ve 13. hicret asırına ait eserlerde rastlanan tezyinat motifleri) başlıklı yazısıdır . Diğer yazılar Bay Seyit Tunçyürek'in (Kinderhaym) adlı yazısı ile Bay Kâdemî'nin (İzmir Vilâyetinin eski coğrafya ve tarihine umumî bir bakış) başlıklı yazısının ilk kısmıdır .

Halkevleri tarafından çıkarılan dergilerde, okuyan daha ziyade maharetli araştırmacılar aramakta haklıdır . Fikirlerde yazıları çıkan ve değerleri öğretici olanlar ailesi arasında tanılıp kabul edilen üstadların bu değerli yazılarıyla fayda verme hudutlarını, umumî meslek dergileri vasıtasıyla genişletmeleri ve İzmir Halkevi dergisinin bize, daha ziyade güzel ve ünlü eserlerin tarihini, coğrafyasını, kültürünü, folklorunu ve hususiyetlerini tanıtmak çok arzuya değer .

8) Gediz :

Manisa Halkevi dergisi — Aylık — sayı : 9 — İkinci Kânun 1938. Derginin bu sayısında : Tarhal obasını tanıyalım başlıklı yerli bir etüt altıncı kısmı — Tilki kuyruğu adlı yerli bir masal ile ulusal arttırma biriktirme haftası münasebeti ile yazılan yazılar ve konferanslardan birisi Saylav Kâzım Nami Duru'nun (Batıl inanışlar ve terbiyedeki menfi etkiler) adlı yazı serisinin dördüncüsü, Halkçılık ve demokrasi — Keziban (IV) Davar (şiir) yazıları vardır .

9) Taşan :

Merzifon Halkevi Dergisi — aylık — sayı : 20—44 — Kânun 1938. Dergide, folklor başlıklı ve geçen sayıdan devam eden (Ali İzzet) adlı derlemelerden başka yazıların hemen hepsi umumî mahiyette şiirler, hikâyeler ve edebî düşüncelerden ibarettir . Bir de kadın hastalıklarına dair bir yazı vardır . Her ne kadar bu yazılardan bir çoğu zevkle ve istifade edilerek okunmakta iseler de, bir Halkevi dergisinin sayfalarında gözlerimiz, daha ziyade yerli yazılar okumak ve oraya ait bilgiler edinmek istiyor .

10) İ Ç E L :

Mersin Halkevi dergisi — Aylık — sayı : 1 — İkinci Kânun 1938 .

Güzel bir kapak içinde aramıza karışan bu yeni arkadaşı candan kutlular ve başarılar dileriz . Derginin niçin çıkarıldığını izah eden başyazıda şu satırları okumak, yeni arkadaşımızın tuttuğu yolun hepimiz için faydalı olacağı ümidini veriyor :

“ Bugün ilk sayısı ile Halkevleri mecmuaları arasına katılan (İçel), çıkarılmış olmak için değil; çıktığı muhitin ihtiyacını bir dereceye kadar cevaplamak gayreti ile neşrediliyor .

“ İçel, evimizin dili olacak, evimizin uyandırmak istediği havayı ve yapacağı işi koyulduğu çalışmayı aksettirmeğe çalışacaktır . Muhitin heyecanları kadar bilgilerine, telkinleri kadar tetkiklerine, şuura, inana ve kültüre aynı hemmiyetle bağlanacaktır . İ l m i ğ i d d i a l a r a s a p l a n a d a m a h a l l i ğ e t ü d l e r l e bâkir İçel muhitinden âlimlere malzeme olabilecek, müdekkiklerin tecessüsünü uyandıracak ilmiğ tetkiklere değer malzeme ihzarına büyük değer verecek, gençliğin ve müevverliğin her bakımdan hevesini ve çalışmasını aksettirmeğe ve mahalliğtidatları belirtmeğe uğraşacaktır . ”

T ü r k A k d e n i z , programı kendininkine çok uyan bu komite ve kardeş dergiyi hararetle selâmlar .

ii) D İ R A N A Z :

Sionp Halkevi Dergisi — Aylık — sayı : 34 — İkinci Kânun 1938 .

Dergi, bu sayısı ile ikinci yılını tamamlıyor .

Davit M. Robinson adlı bir Amerikalı profesörün, Amerikan filoloji dergisinde çıkan (Eski Sinop) adlı yazılarının tercümesi devam ediyor . Köy ve köylüler arasında) başlıklı yazı serisi de alâka ile okunuyor . Diğer yazılar şunlardır : Türkiye’de tarımsel ıslahat — ziraiğ kalkınmada ayvancılık — Selâm ve saygı sana — Bir kış gecesinin hatırası — Dınaz ve Ülkü yolunda (şiir) — Kızılaya (şiir) ve yerli haberler .

Bundan başka memlekette çıkan Halkevi Dergileri şunlardır :

- 12) Altın Yaprak : Bafra Halkevi dergisi — aylık;
- 13) Kaynak : Belıkesir Halkevi dergisi — aylık;
- 14) Uludağ : Bursa Halkevi dergisi — aylık;
- 15) Türkün : Bursa Halkevi dergisi — Üç aydabir;
- 16) Ülker : Burdur Halkevi dergisi — İki aydabir;
- 17) Altan : Elâzığ Halkevi dergisi — Aylık;
- 18) Konya : Konya Halkevi dergisi — Aylık;
- 19) Derme : Malatya Halkevi dergisi — Aylık;
- 20) Yeni Milâs : Milâs Halkevi dergisi — Aylık;
- 21) Muğla : Muğla Halkevi dergisi — Aylık;
- 22) Akpınar : Niğde Halkevi dergisi — Aylık;
- 23) Ulker : Niksar Halkevi dergisi — Aylık;
- 24) 19 Mayıs : Samsun Halkevi dergisi — Aylık .

H A L K E V İ M İ Z D E

§ Evimiz köycülük komitesi üyeleri Şubat ayı içinde Hafız Paşa civarında yeni kurulmuş olan köye giderek köylülerle görüşmüş, toprak dağıtma işleri hakkında yardımlarda bulunmuş ve hastalarına bakmıştır.

§ Antalya çiftçileri Evimizde toplanarak ihtiyaçları ve dilekleri üzerine fikirlerini söylemişlerdir . Bunlar, yakında Ankara'da toplanacak Ziraat kongrasına arzedileceklerdir .

§ Halkevleri talimatnamesine göre iki yılda bir yenilenmesi gerekli olan şube yönkurulları seçimi Şubat ayı içinde yapılmıştır . Yeni arkadaşlarımıza başarılar dileriz .

§ Halkevlerinin açılma yıldönümü 20. Şubat 1938 Pazar günü Halkevimizde de törenle kutlanmıştır . Evimiz bandosunun çaldığı İstiklâl marşı ile törene başlanmış ve Halkevi Başkanı Lütfü Gökçeoğlu tarafından bir yıllık çalışma raporu okunmuş , Bay Hâmit Selekler kendi yazdığı " Halkevleri ve Antalya „ adlı bir şiirini okumuştur . Ar komitesi üyelerinden öğretmen Bay Sefa ve Bay Davud'un keman ve piyano ile verdikleri nefis bir konser zevkle dinlendikten sonra kutlama törenine son verilmiştir .

§ Büyük Önder ATATÜRK'ün Antalya'ya ilk geldikleri günün (ATATÜRK günü) olarak kutlanması için hazırlıklara başlanmıştır. Martın altıncı günü öğleden sonra saat 15 de Halkevinde Tören yapılacak ve akşama kadar şehirde şenlik ve tezahürat devam edecektir. Gece yine Halkevinde bir konser verilecektir .

Gece asker ve Okulların da iştirakile halk tarafından Fener alayları Bando ile şehrin muhtelif yerlerini dolaşacaklardır .